

آزمون شماره (۱۶)

جمعه

۱۴۰۴/۱۲/۰۱

دفترچه
شماره ۱آزمون‌های سراسر
کاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

یازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۰۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۵ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال		شماره سؤال		مدت پاسخگویی
		از	تا	از	تا	
۱	ریاضیات	۱۵	۱	۱۵	۱۵	۲۰ دقیقه
۲	علوم و فنون ادبی	۱۵	۱۶	۳۰	۳۰	۱۵ دقیقه
۳	زبان عربی	۱۵	۳۱	۴۵	۴۵	۱۵ دقیقه
۴	تاریخ	۱۰	۴۶	۵۵	۵۵	۱۰ دقیقه
۵	جغرافیا	۱۰	۵۶	۶۵	۶۵	۱۰ دقیقه
۶	جامعه‌شناسی	۱۰	۶۶	۷۵	۷۵	۱۰ دقیقه
۷	فلسفه	۱۵	۷۶	۹۰	۹۰	۱۵ دقیقه
۸	روان‌شناسی	۱۰	۹۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۰ دقیقه

حق چاپ، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ممنوع است (حتی با ذکر منبع) و متفلسین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند

ریاضیات

۱- کدام گزینه در مورد تابع همانی نادرست است؟

(۱) دامنه و برد این تابع با هم برابرند.

$$f(kx) = f(x) \quad (۲)$$

(۳) نمودار این تابع با دامنه $\mathbb{R}$ نیمساز نواحی اول و سوم است.

(۴) اگر دامنه تابع همانی f به صورت $-3 \leq x \leq 3$ باشد، $f(x) + f(-x) = 0$ می باشد.

۲- اگر $f = \{(a^2 - 8), (4, b+1), (1, c^2)\}$ یک تابع همانی باشد و $bc < 0$ ، مقدار $f(a^2 + b + c)$ کدام است؟

۱۹ (۴)

۱۸ (۳)

۱۵ (۲)

۱۲ (۱)

۳- نوع تابع «در اجرای کفپوش یک سالن زیبایی، برای هر متر مربع، ۱ فوم ضربه گیر استفاده می شود» کدام است؟

(۴) همانی

(۳) چندضابطه ای

(۲) ثابت

(۱) سهمی

۴- اگر $f(x) = \begin{cases} \sqrt{2}ax & x > 1 \\ x-2+b & x \leq 1 \end{cases}$ یک تابع همانی باشد، مربع نسبت b به $2a$ کدام است؟

$\frac{1}{2}$ (۴)

$\frac{1}{4}$ (۳)

۴ (۲)

۲ (۱)

۵- به ازای چند مقدار طبیعی n ، نقطه $(n^2 + 4n - 10, 11)$ روی نیمساز نواحی اول و سوم است؟

۱ (۴)

۲ (۳)

۳ (۲)

۷ (۱)

۶- اگر $f(x) = \begin{cases} |x + \sqrt{7}| & x \leq 5 \\ [x-1] & x > 5 \end{cases}$ ، حاصل $f(\sqrt{7}) - \sqrt{f(2\pi)}$ کدام است؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

$2\sqrt{7} + 2\sqrt{5}$ (۴)

$\sqrt{7} - 2\sqrt{5}$ (۳)

$2\sqrt{7} + \sqrt{5}$ (۲)

$2\sqrt{7} - \sqrt{5}$ (۱)

۷- اگر $f(x) = [x] + 2 + 2 - [x]$ باشد، حاصل $f(0/1) + f(0/11) + \dots + f(0/11111)$ کدام است؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

۲۰ (۴)

۱۵ (۳)

۱۰ (۲)

۵ (۱)

۸- چند مقدار برای x وجود دارد که تابع $f(3 + [x]) = 3x - [-x]$ همانی باشد؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

(۴) هیچ مقدار

(۳) ۲

(۲) ۱

(۱) صفر

۹- حاصل عبارت $[x] + [-x] + 1 + [x] + [-x + 3]$ کدام است؟ ($x \in \mathbb{Z}$ و [] نماد جزء صحیح است.)

-۲ (۴)

۱ (۳)

۲ (۲)

-۱ (۱)

۱۰- اگر $f(x) = [\frac{x}{2}]$ و $D_f = \{x \in \mathbb{N} \mid x \leq 6\}$ باشد، مجموع مقادیر برد تابع f کدام است؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

۹ (۴)

۸ (۳)

۷ (۲)

۶ (۱)

۱۱- مساحت سطح نمودار تابع $f(x) = \text{sign}(x)$ در محدوده $-4 \leq x \leq 10$ با محور x ها کدام است؟

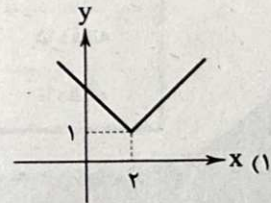
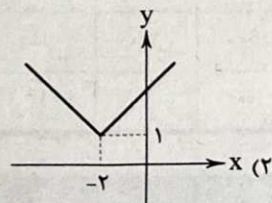
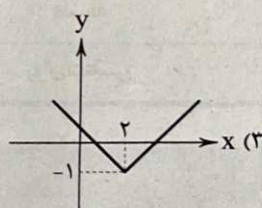
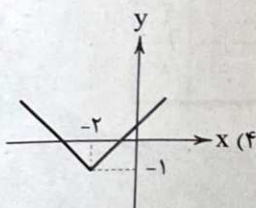
۱۸ (۴)

۱۴ (۳)

۷ (۲)

۶ (۱)

۱۲- نمودار تابع $f(x) = |x+2| - 1$ در کدام گزینه به شکل صحیح آمده است؟

۱۳- در کدام محدوده، نمودار تابع $f(x) = 1 + |x|$ پایین تر از نمودار تابع $g(x) = 2$ می باشد؟

$-2 < x < 2$ (۴)

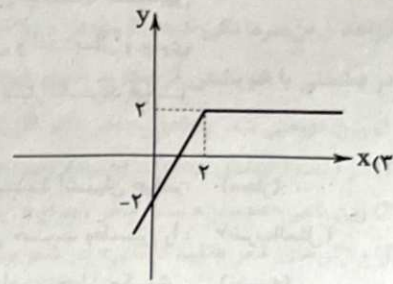
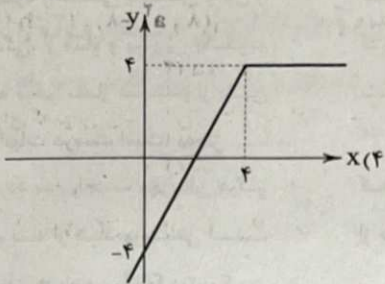
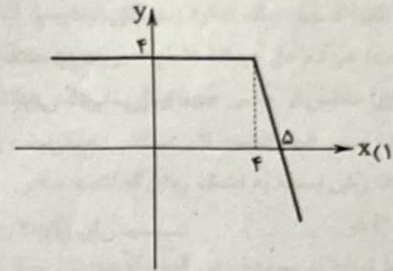
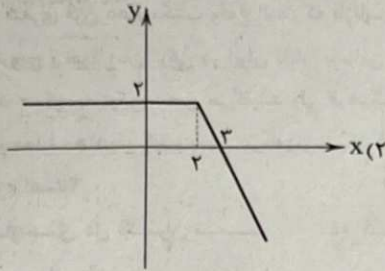
$-1 \leq x \leq 1$ (۳)

$-1 < x < 1$ (۲)

$-2 \leq x \leq 2$ (۱)

۱۴- کدام گزینه نمودار تابع $f(x) = -|x-4| + x$ است؟

۱۵- نمودار توابع $f(x) = |x|$ ، $g(x) = [x]$ و $h(x) = \text{sign}(x)$ را در نظر بگیرید، چند خط عمودی هر ۳ نمودار را در یک نقطه قطع می‌کند؟
([] نماد جزء صحیح است.)

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

علوم و فنون ادبی

۱۶- در کدام بیت «ویژگی شعر کلیم کاشانی» برجسته است؟

زین روزهای تیره و شب‌های داج خویش
خویش را بنمای و پای آهوی صحرا بنبد
که دو روزی است وفاداری یاران دورنگ
این چنین روزی که دیدم خویش را گم می‌کنم

(۱) جان را مگر به مشعل دل برون برم
(۲) در کمین بنشین اگر خواهی شکار افتد به دام
(۳) بلبل آن به که فریب گل رعنا نخورد
(۴) در میان اشک شادی گم شدم روز وصال

۱۷- با توجه به «ویژگی‌های شعر بیدل دهلوی» همه ابیات از اوست؛ به جز.....

شرر در سنگ دارد پرفشانی‌های آه آن‌جا
به عجز پیش نرفته است اعتبار غرور
که به داس تیغ غنا دهد سر فتنه علف غرض
هزارش صید پیش آید؛ به خون خویش مستعجل

(۱) خوشا بزم وفا کز خجلت اظهار نمیدی
(۲) ز موج در خور جهدش شکست می‌بالد
(۳) ز بهار مزرع مدعا ندید نوبر هم‌تی
(۴) گر او سرپنجه بگشاید که عاشق می‌کشم شاید

۱۸- کدام توضیح درباره سراینده بیت زیر به درستی آمده است؟

«بخیه کفشم اگر دندان نما شد عیب نیست»
خنده می‌آرد همی بر هرزه‌گردی‌های من»

(۱) از شاعران قرن دهم که واقع‌گرایی شاخصه اصلی شعر اوست،
(۲) در ابداع معانی و خیال‌های رنگین مشهور است و ضرب‌المثل‌ها و الفاظ محاوره غزل او را به افق خیال عامه نزدیک کرده است.
(۳) معروف‌ترین شاعر سبک هندی که تکبیت‌های غزلش شاهکارهایی از ذوق و اندیشه‌اند.
(۴) او را به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کاربردن مضمون‌های بدیع و گاه دور از ذهن می‌شناسیم.

۱۹- در متن زیر از دیدگاه «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» چند خطا به چشم می‌خورد؟

«حکومت صفویه در قرن دهم پس از کشاکش‌های به وجود آمده در ایران به روی کار آمد و مذهب شیعه را ترویج کرد. این حکومت به شعر ستایشی توجه نشان می‌داد. شاعران دوره صفویه سروده‌های خود را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی هم‌چنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه همراه کردند. بسیاری از شاعران دوره صفویه برای امرار معاش یا ثروت‌اندوزی راهی دیار هند شدند، زیرا آن‌جا به رسم دربارهای قدیم ایران هنوز بازار قصیده و مدح رواج داشت.»

چهار (۴)

سه (۳)

دو (۲)

یک (۱)

۲۰- با توجه به «تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی» کدام گزینه درست ذکر شده است؟

- (۱) یکی از جریان‌های شعری قرن دهم مکتب وقوع است که بازتاب محیط اجتماعی قرن‌های اولیه شعر فارسی است.
- (۲) شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند و به زبان فارسی بی‌علاقه بودند.
- (۳) شاهان گورکانی هند همگی به ترکی سخن می‌گفتند ولی فرهنگ هند در قرن دهم از فرهنگ ایرانی تأثیر می‌پذیرفت.
- (۴) آشنایی با تفکرات و معارف هندوان کم و بیش در تغییر سبک شعر فارسی از عراقی به هندی دخیل بود.

۲۱- کدام بیت فاقد «مجاز» است؟

- (۱) رفتن ز درت کار من دل نگران نیست
- (۲) بنه گر مرد راهی دین و دل را
- (۳) با چنین درماندگی، از ماه و پروین بگذریم
- (۴) غیر یاری که مرا باز ستاند از من

۲۲- آرایه‌های مقابل همه ابیات درست است؛ به جز

- (۱) دل عاشق نمی‌گردد به راحت مهربان هرگز
- (۲) میخانه نشینم نه از باده‌پرستی است
- (۳) آمد بر استخوان چو مرا ناوکت مکن
- (۴) بر دل بسی نهفته‌ام اما نیامده است

۲۳- پایه‌های آوایی همه ابیات «همسان» است؛ به جز

- (۱) بُد این خلق و تو بودی نبود خلق و تو باشی
- (۲) هر چند دانم این به یقین کز همه جهان
- (۳) خویشان‌بینان ز حسنت لافگاهی ساختند
- (۴) اگر غمگنان را غم اندر دل آمد

۲۴- کدام گزینه دارای «وزن عروضی همسان» است؟

- (۱) چون خواب را درهم زدی در ده شراب ایزدی
- (۲) شاهی که چو رخ نمود مه را
- (۳) ز سنگ چشمه روان کرده‌ای و می‌گویی
- (۴) ملاطمتم مکنید ار دراز می‌گویم

۲۵- در بین گزینه‌ها، چند بیت با وزن «فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» وجود دارد؟

- (الف) شکر حق را کان دعا مردود شد
 - (ب) تا قدم در زهد داری احولی در غیر بینی
 - (ج) آن‌که تخم خار کارد در جهان
 - (د) دوش گفتم عشق را ای شه عیار ما
 - (ه) فکرت از ماضی و مستقبل بود
- (۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

۲۶- «وزن عروضی» کدام گزینه با بیت زیر برابر است؟

- «سوزد مرا، سازد مرا، در آتش اندازد مرا»
- (۱) فرود آوردی آنچه‌اش خود برآوردی
 - (۲) بتی که دل به نگاهش سپرده عارف و عامی
 - (۳) در گل بمانده پای دل جان می‌دهم چه جای دل
 - (۴) رمزی شنید زین سر وز پیش دشمنان شد

- وز من رها سازد مرا، بیگانه از خویشم کند»
- گسستی هر چه کان را خود پیوستی
- به ترک او مگشا لب که نیست جای ملامت
- وز آتش سودای دل ای وای دل ای وای دل
- می‌خواند یک‌به‌یک را می‌گفت خشک و تر را

۲۷- چند مصراع «کامله» با «تشنه را آب محال است که از یاد رود» هم وزن است؟

(الف) نسیم، رنگ ندارد ز نوبهار افسوس

(ب) هر دم دل دیوانه ما در خم زلفی است

(ج) مفلس از جنس خود ارزان نفروشد چه کند؟

(د) لب ز هم وانمود تا ز می اش پر نکنم

(ه) زبان بسته به اشک روان گذاشت سخن

(۱) دو

(۲) سه

(۳) چهار

(۴) پنج

۲۸- با توجه به سروده زیر، کدام گزینه نادرست است؟

«زاهد ز بی سرمایه‌گی کرده است در صد جا گرو

در دشمنی با خویشتن فرصت به خصم خود مده

(۱) وزن عروضی شعر با «هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود» برابر است.

(۲) در ابیات آرایه‌های «مجاز - تشبیه» وجود دارد.

(۳) وزن شعر «همسان» است و هر مصراع از چهار رکن تشکیل شده است.

(۴) ویژگی‌های شعر «کلیم کاشانی» در شعر مشهود است.

۲۹- با توجه به سروده زیر همه گزینه‌ها درست هستند؛ به جز.....

«چمن را غنچه نشکفته بسیار است می ترسم

اسیر هندم و زین رفتن بی جا پشیمانم

(۱) ویژگی شعر «محتشم کاشانی» در ابیات مشهود است.

(۲) ابیات به فضای ادبی حاکم بر قرن‌های دهم و یازدهم اشاره دارد.

(۳) آرایه «مجاز» در ابیات مشهود است.

(۴) وزن شعر از تکرار چهار بار (--- ل) ساخته شده و همسان است.

۳۰- بیت زیر با کدام ابیات هم مفهوم است؟

«نرود حسرت آن چاه زخندان از دل

(الف) پروانه‌سان نگرده هر دم به گرد شمع

(ب) زان غمزه به دل می‌رسدم از ره دیده

(ج) جاودان خدمت کنند آن چشم سحرآمیز را

(د) بس که دارم در نظر روز و شب آن چشم سیاه

(۱) «الف» - «د»

(۲) «الف» - «ب»

(۳) «ب» - «ج»

(۴) «ب» - «د»

تشنه را آب محال است که از یاد رود»

خواهد کلیم بی‌دل عاشق‌گداز خود را

صد زخم که در پیش رهش سینه سپر نیست

زنگیان سجده برند آن زلف جان‌آویز را

دیده‌ام آخر که چشم سرمه‌دانی می‌شود

زبان عربی (اختصاصی)

■ عین الأنسب في الجواب للترجمة من أو إلى العربية أو المفهوم (۳۷ - ۳۱):

۳۱- «الرَّحْمَنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ»

(۱) «خدای بخشایگر، قرآن را آموزش داد، انسان آفریده شد، به او طرز بیان را یاد داد!»

(۲) «خداوند بخشایگر، از طریق قرآن تعلیم داد، انسان را بیافرید، او سخن گفتن را یاد داد!»

(۳) «خدای بخشاینده، قرآن را آموزش داد، انسان را خلق نمود، سخن گفتن را به او آموخت!»

(۴) «خداوند بخشاینده، قرآن را تعلیم داد، انسانی را خلق کرد، به او حرف زدن را تعلیم داد!»

۳۲- «ليس من العجيب أن يكون تبادل المفردات بين اللغات في العالم لآته يجعلها غنيّة»:

(۱) اصلاً عجيب نیست که میان زبان‌ها در جهان داد و ستد واژگان شکل گرفته، چون که آن‌ها را توانمند و غنی می‌سازد!

(۲) شگفت‌آور نیست که بین زبان‌ها در جهان داد و ستد واژگان باشد، چه آن‌ها را غنی می‌گرداند!

(۳) از عجایب نیست که داد و ستد کلمات میان زبان‌ها در جهان باشد، چون که آن‌ها غنی و توانمند هستند!

(۴) عجیب نیست که بین زبان‌های جهان کلمات داد و ستد شوند، زیرا آن‌ها را توانمند می‌گرداند!

۳۳- «الَّذِي يُجِيبُ قَبْلَ أَنْ يَسْمَعَ وَيُعَارِضُ قَبْلَ فَهْمِ الْكَلَامِ وَ يَحْكُمُ بِمَا لَا يَعْلَمُ هُوَ الْجَاهِلُ»:

- (۱) آن که پاسخ می‌دهد پیش از آن که بشنود و مخالفت می‌کند قبل از فهمیدن سخن و داوری می‌کند درباره آن چه نمی‌داند، او نادان است!
- (۲) کسی که قبل از شنیدن جواب می‌دهد و پیش از فهم کلام با آن مخالفت می‌کند و حکم می‌دهد درباره آن چه نمی‌داند، او یک نادان است!
- (۳) هر کسی که جواب می‌دهد قبل از این که گوش کند و قبل از این که سخن را بفهمد با آن مخالفت می‌کند و درباره آن چه نمی‌داند حکم می‌کند، او جاهل می‌باشد!
- (۴) آن کسی که قبل از شنیدن جواب می‌دهد و مخالفت می‌نماید قبل از فهم سخن و حکم می‌کند درباره هر آن چه که نمی‌داند، او یک نادان شده است!

۳۴- عَيْنُ الْخَطَا:

- (۱) الشَّرَفُ قِطْعَةُ قِمَاشٍ تَوْضَعُ عَلَى السَّرِيرِ: ملحفه یک تکه پارچه است که بر تخت گذاشته می‌شود!
- (۲) أَلَا إِنَّ الْقِيَامَةَ يَوْمَ لَيْسَتْ فِيهِ خُلَّةٌ بَيْنَ النَّاسِ: آگاه باش که قیامت روزی است که در آن میان مردم دوستی‌ای نیست!
- (۳) كَلِمَةُ «كَنْزٍ» أَصْلُهَا «كَنْجٌ» الْفَارْسِيَّةُ دَخَلَتْ الْعَرَبِيَّةُ: واژه «کنز» اصلش گنج فارسی است که وارد عربی شده!
- (۴) لَنْ نَسْتَطِيعَ أَنْ نَجِدَ لُغَةً بَدُونَ كَلِمَاتٍ دَخِيلَةٍ: نمی‌توانیم زبانی را بدون واژگان وارد شده بیابیم!

۳۵- عَيْنُ الصَّحِيحِ:

- (۱) الْمِسْكُ عَطَرٌ يَتَّخَذُ مِنْ نَوْعٍ مِنَ الْغَزَلَانِ: مُشْكٌ عَطْرِيٌّ اسْتُخْدِمَ مِنْهُ لِقَدْ خُفِّفَ مِنْهُ: مشک عطری است که از نوعی از آهو گرفته می‌شود!
- (۲) قَدْ تَجَرَّى الرِّيحُ بِجَانِبِ لَا تَشْتَهِي السَّفْنَ: گاهی بادهای می‌وزند به سمتی که کشتی‌ها نمی‌خواهند!
- (۳) قَدْ تَغَيَّرَتْ أَصْوَاتُ بَعْضِ الْمَفْرَدَاتِ وَأَوْزَانُهَا فِي اللُّغَةِ الْفَارْسِيَّةِ وَفَقْأً لَأَسْنَتُنَا: آواهای برخی واژگان و وزن‌هایش در زبان فارسی به خواست اهل زبان دگرگون شده‌اند!
- (۴) اللُّغَةُ الْحَيَّةُ تَشْتَقُّ مِنَ الْكَلِمَاتِ الدَّخِيلَةِ كَلِمَاتٌ أُخْرَى: یک زبان زنده از واژگان دخیل، کلمات دیگری را برمی‌گیرد!

۳۶- «يَكُ جَرَاغِدَانِ خَرِيدِمَ وَأَنْ رَا دَر شَيْشِه قَرَار دَادِم»:

- (۱) أَشْتَرِي مَشْكَاةً وَاحِدَةً وَجَعَلْتُهَا فِي زُجَاجَةٍ: (۲) إِشْتَرَيْتُ الْمَشْكَاةَ وَجَعَلْتُهَا فِي زُجَاجَةٍ
- (۳) إِشْتَرَيْتُ مَصْبَاحًا وَجَعَلْتُهَا فِي الزُّجَاجَةِ: (۴) إِشْتَرَيْتُ مَشْكَاةً وَجَعَلْتُهَا فِي الزُّجَاجَةِ

۳۷- «الْبَعِيدُ عَنِ الْعَيْنِ بَعِيدٌ عَنِ الْقَلْبِ» عَيْنُ الْمُنَاسِبِ لِلْمَفْهُومِ:

- (۱) دُورٌ بَاشُ وَ عَزِيزٌ بَاشُ: (۲) دُورِي وَ دُوسْتِي
- (۳) از دل برود هر آن که از دیده برفت! (۴) دل به دل راه دارد!

■ اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ بِدَقَّةٍ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ بِمَا يُنَاسِبُ النَّصَّ (۴۱ - ۳۸):

في العصر العباسي ازداد نفوذ اللغة الفارسية في العربية و كان لابن المقفع دور عظيم في هذا التأثير فقد نقل عدداً من الكتب الفارسية إلى العربية مثل كليله و دمنه و للفيروزآبادي معجم مشهور باسم القاموس يضم مفردات كثيرة باللغة العربية و في العصر الحديث ألف الدكتور ألتونجي كتاباً يضم الكلمات الفارسية المعربة سمّاه «معجم المعربات الفارسية في اللغة العربية».

۳۸- عَيْنُ الْخَطَا:

- (۱) بِإِمَّاكَانِ الْعَرَبِ أَنْ يَقْرَؤُوا «كَلِيلَةً وَ دَمْنَةً» بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ!
- (۲) الَّذِي يَرِيدُ أَنْ يَتَرَجِّمَ نَصًّا مِنَ الْفَارْسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ يَرَاجِعُ كِتَابَ «الْقَامُوسِ»!
- (۳) لَابِنُ الْمَقْفَعِ دُورٌ مِهْمٌ فِي تَأْثِيرِ الْفَارْسِيَّةِ عَلَى اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ!
- (۴) كِتَابُ الدُّكْتُورِ أَلْتُونْجِي يَشْتَمِلُ عَلَى مَفْرَدَاتٍ فَارْسِيَّةٍ دَخَلَتْ الْعَرَبِيَّةَ وَ تَغَيَّرَتْ أَصْوَاتُهَا وَ أَوْزَانُهَا!

۳۹- اِبْتَدَأْ تَأْثِيرَ اللُّغَةِ الْفَارْسِيَّةِ عَلَى الْعَرَبِيَّةِ

- (۱) فِي الْعَصْرِ الْعَبَّاسِيِّ! (۲) بَيَّدَ ابْنُ الْمَقْفَعِ!
- (۳) بِسَبَبِ تَأْلِيفِ «الْقَامُوسِ»! (۴) قَبْلَ الْعَصْرِ الْعَبَّاسِيِّ!

■ عَيْنُ الْخَطَا فِي الْإِعْرَابِ وَ التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ (۴۰ وَ ۴۱):

۴۰- «العصر - نفوذ - اللغة - عظيم»:

- (۱) العصر: اسم - مذكر - معرفة / في العصر: جاز و مجرور
- (۳) اللغة: اسم - مؤنث - معرفة (علم) / مضاف إليه و مجرور

۴۱- «مشهور - مفردات - يضم - سمى»:

- (۱) سَمَّى: فعل ماضٍ - مزيد ثلاثي (من باب «تفعيل») - متعدّد / مفعوله ضمير متصل
- (۲) يَضُمُّ: فعل مضارع - للمفرد المذكر الغائب - لازم / مع فاعله جملة فعلية
- (۳) مُفْرَدَاتٍ: اسم - جمع سالم - نكرة / مفعول به
- (۴) مَشْهُورٌ: اسم - مذكر - اسم المفعول / صفة

■ عین المناسب في الجواب عن الأسئلة التالية (٤٥ - ٤٢):

٤٢- عین الخطأ في ضبط حركات الحروف:

- (١) بَعْدَ أَيِّ حَدِيثٍ تَارِيخِي اشْتَدَّ نَقْلُ الْكَلِمَاتِ الْفَارَسِيَّةِ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ
- (٢) بِمَ يَذْهَبُ الطَّلَّابُ إِلَى مَدَارِسِهِمْ
- (٣) سَجَلَتْ مُنْتَظَمَةُ الْيُونَسْكُو قُبَّةَ قَابُوسٍ فِي قَائِمَةِ التَّرَاثِ الْعَالَمِيِّ
- (٤) هَلْ تُشَاهِدِينَ وَجْهًا فِي هَذِهِ الصُّورِ

٤٣- عین «ال» يعادل اسم الإشارة (في المعنى):

- (١) هذه البضائع لا توجد في العالم كثيراً
- (٢) خیر الكلام ما قل و دل
- (٣) وصلت إلى القرية، تلك القرية كانت صغيرة
- (٤) ذهبنا إلى ملعب، كان الملعب مملوفاً بالناس

٤٤- عین المعرف بال:

- (١) إِنَّ التَّامَّ جُرُوحَكَ لَهُ آثَارُ نَافِعَةٍ
- (٢) فهِمْتُ أَنَّهُ لَا فَرْحَ يَدُومُ لِلأَبَدِ
- (٣) اللَّهُ هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ بَلَا شَكًا
- (٤) الْعِرَاقُ مِنْ بِلَادٍ أَحَبَّهَا جَدًّا

٤٥- «سافرنا إلى سائر البلاد التجربة» عین المناسب:

- (١) لَكِنِّي نَنَالُ
- (٢) حَتَّى نَنَالُ
- (٣) أَلَا نَنَالُ
- (٤) أُنْ نَنَالُ

تاریخ

٤٦- کدام گزینه درباره روابط خلافت عباسی با حکومت سامانیان درست است؟

- (١) فراز و نشیب زیادی را طی کرد.
- (٢) نسبت به خلفای بنی عباس، اظهار اطاعت ظاهری می کردند.
- (٣) همواره خصومت آمیز بود.
- (٤) با روابط سایر سلسله های ایرانی با عباسیان تفاوت داشت.

٤٧- کدام موارد از جمله عوامل رونق اقتصادی و رشد شهرنشینی در زمان سامانیان و آل بویه بود؟

- (الف) برقرار شدن آرامش و امنیت نسبی
 - (ب) قرار گرفتن زمام کارها به دست مردم عادی
 - (ج) استقرار نظام دیوانی منظم و منسجم
 - (د) علاقه مندی مردم به عمران و آبادانی
- (١) الف - د (٢) ب - د (٣) ب - ج (٤) الف - ج

٤٨- کدام موارد از اقدامات محمود غزنوی است؟

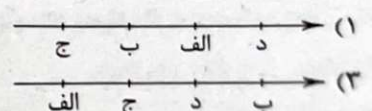
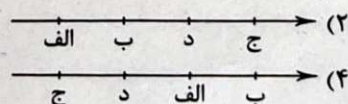
- (الف) پس از تأسیس حکومتی مستقل در غزنه، به تدریج بر تمامی نواحی خراسان و بخشی از قلمرو سامانیان سلطه یافت.
- (ب) او به بهانه دستیابی به ثروت فراوان هند از طریق غارت معابد، بارها به هند حمله کرد.
- (ج) وی به ری که تحت حاکمیت آل بویه شیعه مذهب بود، حمله کرد و پس از تصرف آن، بسیاری از علما را به بهانه طرفداری از خلافت عباسی، به قتل رساند.

(د) محمود همچون بسیاری از فرمانروایان هم عصر خود، از ابتدای تأسیس حکومت خود، در پی کسب حمایت خلیفه عباسی برآمد.

- (١) ب - د (٢) الف - ج (٣) ب - ج (٤) الف - د

٤٩- در کدام گزینه، تقدم و تأخر زمانی وقوع رویدادها، روی نمودار زمان به درستی ترسیم شده است؟

- (الف) برگزیدن نیشابور به عنوان مرکز خلافت توسط طغرل
- (ب) نبرد ملازگرد
- (ج) نبرد دندانقان
- (د) معرفی کردن طغرل به عنوان منجی خلافت توسط خودش

۵۰- هر یک از عبارات‌های زیر به ترتیب توصیف چه کسی است؟

- (الف) در دربار سامانیان، به مقام سپهسالاری رسید و در میانه قرن چهارم هجری در شهر غزنه، زمینه ایجاد حکومتی محلی را فراهم کرد.
 (ب) بر سر جانشینی پدر، با برادرش به ستیز پرداخت و سرگرم شدن وی به لشکرکشی به هند، سبب شد از وضعیت مردم غافل بماند.
 (ج) خلیفه عباسی، حکومت ایران و عراق را به او بخشید و دستور داد که نام وی را در خطبه بخوانند و سکه به نام او بزنند.
 (د) در زمان وی، سلسله سلجوقی به اوج قدرت رسید و در نتیجه، بیشتر خاندان‌ها و حکومت‌های محلی از بین رفتند و یا به اطاعت سلطان سلجوقی گردن نهادند.

- (۱) آلپ‌تگین - مسعود غزنوی - طغرل - ملک‌شاه
 (۲) سبکتگین - محمود غزنوی - سلطان رکن‌الدوله - آلبارسلان
 (۳) آلپ‌تگین - محمود غزنوی - سلطان رکن‌الدوله - ملک‌شاه
 (۴) سبکتگین - محمد غزنوی - طغرل - آلبارسلان

۵۱- کدام مورد درباره زمان وقوع دو رویداد زیر درست است؟

- (الف) برای مقابله با عباسیان، یکی از سادات حسینی را به عنوان خلیفه، اعلام کرد و به بغداد لشکر کشید اما سپاهش در گردنه اسدآباد همدان، بر اثر برف و سرمای شدید، متوقف شد.
 (ب) سپاهیان وی در نبردی بزرگ، سپاهیان امپراتوری روم شرقی را شکست دادند، امپراتور را اسیر کردند و آسیای صغیر را به متصرفات خود افزودند.

- (۱) «الف» و «ب» از رویدادهای دوره سلجوقی هستند.
 (۲) «الف» در دوره سلطان محمد و «ب» در دوره سلجوقی روی داد.
 (۳) «الف» در دوره آلبارسلان و «ب» در دوره سلجوقی روی داد.
 (۴) «الف» در دوره تکش روی داد و «ب» مربوط به دوره غزنوی است.

۵۲- کدام یک از عوامل ضعف و زوال حکومت سلجوقی به درستی بیان شده است؟

- (۱) مرگ وزیر و پادشاه قدرتمند خود، یعنی خواجه نظام‌الملک و آلبارسلان
 (۲) قدرت گرفتن اتابکان در نواحی زیر سلطه سلجوقیان
 (۳) تقسیم شدن قلمرو سلجوقی در ایران بین خلفای عباسی و رقابت و کشمکش بر سر قدرت
 (۴) هجوم اقوام مهاجم و از دست رفتن ماوراءالنهر و آسیای صغیر و وارد آمدن آسیب به شهرها

۵۳- کدام عبارت‌ها درباره نظام اداری دوره «خوارزمشاهی» درست هستند؟

- (الف) در دوره خوارزمشاهی، اختیارات برخی دیوان‌ها نسبت به دوره سلجوقی افزایش یافت.
 (ب) در دوره خوارزمشاهی، برخی دیوان‌ها تغییر نام یافت و برخی دیوان‌های جدید تشکیل شد.
 (ج) در دوره خوارزمشاهی، در مواردی منصب وزیر حذف شد.
 (د) در دوره خوارزمشاهی، قدرت و نقش وزیر نسبت به دوره سلجوقی افزایش یافت.

- (۱) ب - ج (۲) الف - د (۳) الف - ب (۴) ج - د

۵۴- کدام یک از دانشمندان زیر به ترتیب در «جغرافیا» و «پزشکی» تبحر داشتند؟

- (۱) خیام نیشابوری - ابوالعباس لوکری
 (۲) ابوریحان بیرونی - سید اسماعیل جرجانی
 (۳) خیام نیشابوری - سید اسماعیل جرجانی
 (۴) ابوریحان بیرونی - ابوالعباس لوکری

دو گزاره زیر به ترتیب مربوط به کدام هنر در دوره سلجوقی است؟

- (الف) در این دوره، به اوج خود رسید و استفاده از نقوش انسانی، گیاهی، جانوری و نیز نقوش هندسی برای تزئین بناهای مذهبی و غیرمذهبی کاربرد فراوانی یافت.

- (ب) گرچه به کیفیت دوره سامانی نرسید، اما با استفاده از نقوش جانوری و گیاهی توسعه یافت و مراکز مهم آن از شرق ایران به مناطق مرکزی انتقال یافت.

- (۱) کاشی‌کاری - سفالگری
 (۲) سفالگری - فلزکاری
 (۳) کاشی‌کاری - فلزکاری
 (۴) سفالگری - کاشی‌کاری

جغرافیا

۵۶- با توجه به موارد زیر، کدام عبارت در ارتباط با انواع فعالیت‌های اقتصادی به درستی تدوین شده است؟

- (الف) صید ماهی (ب) بانکداری (ج) تولید کفش (د) فناوری ارتباطات

- (۱) «ج» همانند «ه» مربوط به فعالیت‌های نوع اول است.
(۲) «ب» مربوط به فعالیت‌های نوع دوم و «د» مربوط به فعالیت‌های نوع سوم است.
(۳) «الف» برخلاف «ج» مربوط به فعالیت‌های نوع دوم است.
(۴) «د» مربوط به فعالیت‌های نوع چهارم و «ه» مربوط به فعالیت‌های نوع اول است.

۵۷- اگر کشاورزی تجاری را (۱) و کشاورزی معیشتی را (۲) در نظر بگیریم، به ترتیب هر یک از موارد زیر، مربوط به کدام نوع کشاورزی است؟

- (الف) در حد فروش محلی (ب) استفاده از تراکتور و کمباین
(ج) سود اقتصادی کم (د) نیاز به سرمایه زیاد

- (ه) استفاده از بذر اصلاح شده
(۱) ۱-۲-۲-۱-۲ (۲) ۱-۱-۲-۱-۲ (۳) ۱-۱-۲-۲-۱-۲ (۴) ۲-۱-۱-۲-۱-۲

۵۸- هر یک از ویژگی‌های زیر به ترتیب به کدام کشورها اشاره دارد؟

- (الف) غلات، بخش عمده غذای مردم را تشکیل می‌دهد.
(ب) حدود ۴۰ درصد ذرت جهان را تولید می‌کند.
(ج) با انقلاب سبز در زمینه تولید برنج، به خودکفایی رسیدند.
(د) از مهم‌ترین مراکز دامداری تجاری در جهان است.

- (۱) کشورهای آمریکایی - چین - هند - ایالات متحده آمریکا
(۲) کشورهای اروپایی - چین - ژاپن - استرالیا
(۳) کشورهای آفریقایی - ایالات متحده آمریکا - فیلیپین - زلاندنو
(۴) کشورهای آسیایی - ایالات متحده آمریکا - پاکستان - شیلی

۵۹- در ارتباط با «پلاتیشن‌ها و صاحبان آن‌ها» چه تعداد از موارد زیر نادرست است؟

- (الف) مزارع محصولات خاص نواحی گرم و مرطوب استوایی در کشورهای مجاور استوا در قاره‌های آسیا، آفریقا و آمریکای مرکزی قرار دارند.
(ب) امروزه صاحبان اغلب مزارع پلاتیشن، شرکت‌های بزرگ به ویژه شرکت‌های چندملیتی هستند.
(ج) شرکت‌های چندملیتی صرفاً در داخل مرزهای کشور مبدأ فعالیت می‌کنند.
(د) بیشتر مزارع تک‌محصولی نواحی استوایی در نزدیکی ساحل دریاها واقع شده‌اند.
(ه) استفاده مداوم از کودها و آفت‌کش‌های شیمیایی در این مزارع، به محیط زیست این نواحی آسیب می‌زند.

- (۱) ۳ (۲) ۱ (۳) ۲ (۴) ۴

۶۰- به ترتیب مهم‌ترین نواحی صنعتی یا قطب‌های صنعتی در کدام قسمت «اروپا»، «ایالات متحده آمریکا» و «آسیا» قرار دارند؟

- (۱) جنوب - شمال شرق - غرب و جنوب غرب
(۲) غرب - شمال شرق - مشرق، جنوب و جنوب شرق
(۳) جنوب - شمال غرب - مشرق و جنوب شرق
(۴) غرب - شمال شرق - غرب، جنوب و جنوب غرب

۶۱- صنایع نوین یا «های‌تک» با کدام نوع فعالیت‌های اقتصادی ارتباط نزدیکی دارند و کدام مورد از ویژگی‌های آن‌ها است؟

- (۱) نوع چهارم - عمدتاً بر محور فناوری پیشرفته با استفاده محدود از محققان و متخصصان خبره است.
(۲) نوع چهارم - پیشرفت آن‌ها بر مبنای رقابت و نوآوری است.
(۳) نوع اول - ناگزیر به برقراری ارتباط با فناوری‌های روز دنیا هستند.
(۴) نوع اول - کالاهای خود را به کشورهای دیگر صادر می‌کنند.

۶۲- کشورهای «الجزایر»، «کنگو» و «اندونزی» به ترتیب سال‌ها مستعمره کدام کشورها بودند؟

- (۱) انگلیس - پرتغال - اسپانیا
(۲) انگلیس - بلژیک - دانمارک
(۳) فرانسه - بلژیک - هلند
(۴) فرانسه - پرتغال - اسپانیا

۶۳- با توجه به دو گروه اصلی نواحی از نظر نوع غالب مبادلات اقتصادی، اقتصاد کدام گروه از کشورها در برابر نوسانات قیمت در بازارهای جهانی، آسیب‌پذیری زیاد دارد؟

(الف) کشورهایی که اقتصاد آن‌ها مبتنی بر تولید و صدور انواع کالاهای کارخانه‌ای است.

(ب) کشورهایی که اقتصاد آن‌ها مبتنی بر تولید و صدور مواد اولیه و خام است.

(ج) کشورهایی که درآمدشان مبتنی بر تولید و صدور انواع کالاهای صنعتی با فناوری‌های نوین است.

(د) کشورهایی که اقتصادشان مبتنی بر تولید و صدور منابع انرژی و معدنی است.

(۱) الف - ب (۲) ب - ج (۳) ج - د (۴) د - ب

۶۴- با توجه به پیشینه تعامل و روابط اقتصادی در جهان و موارد زیر، کدام گزینه درست است؟

(الف) با وقوع انقلاب صنعتی، استعمارگری اروپاییان در جهان گسترش یافت.

(ب) با ورود به عصر اکتشافات جغرافیایی و پیشرفت در دریانوردی، اروپاییان به سرزمین‌های نو در آمریکا و اقیانوسیه دست یافتند.

(ج) نهضت‌های استقلال‌طلبانه در کشورهای مستعمره بیشتر شد و به تدریج کشورهای مستعمره به استقلال دست یافتند.

(د) کشورهای جهان به دو بلوک شرق و بلوک غرب تقسیم شدند.

(۱) مورد «الف» در قرن هجدهم و مورد «ب» در قرون چهاردهم و پانزدهم میلادی رخ داد.

(۲) مورد «ج» در قرن نوزدهم و مورد «د» بعد از جنگ جهانی دوم به وقوع پیوست.

(۳) مورد «الف» در قرن هفدهم و مورد «ج» در بین دو جنگ جهانی اول و دوم رخ داد.

(۴) مورد «ب» در قرون پانزدهم و شانزدهم میلادی و مورد «د» بعد از جنگ جهانی دوم به وقوع پیوست.

۶۵- کدام مورد درباره دلایل علاقه‌مندی شرکت‌های چندملیتی به سرمایه‌گذاری در کشورهای دیگر (کم‌تر توسعه‌یافته صنعتی) درست نیست؟

(۱) استفاده از منابع طبیعی کشورهای دیگر با احداث کارخانه یا شرکت

(۲) آسان‌تر و ارزان‌تر تمام شدن فعالیت‌های کشورهای چندملیتی در این کشورها

(۳) برخورداری از نیروی کار ارزان قیمت این کشورها

(۴) غلبه بر نظام مالیاتی، بیمه کارگران و مقررات زیست‌محیطی بسیار سخت کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته صنعتی

جامعه‌شناسی

۶۶- شعار جوامع سوسیالیستی، چه چیزهایی بود و این جوامع با کدام مشکلات اساسی مواجه شدند؟

(۱) آن‌ها با انتقاد از لیبرالیسم اولیه، عدالت اجتماعی و حل چالش‌های جامعه سرمایه‌داری را شعار خود قرار دادند - از بین رفتن آزادی معنوی افراد و به سخره گرفتن حمایت از مستمندان

(۲) آن‌ها با انتقاد از مالکیت خصوصی، عدالت و به ویژه عدالت اجتماعی، حمایت از مستمندان را شعار خود قرار دادند - از بین رفتن طبقه جدید و پیدایش طبقه‌ای جدید بر مدار ثروت

(۳) آن‌ها با انتقاد از لیبرالیسم اولیه، عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت را شعار خود قرار دادند - از بین رفتن آزادی افراد و پیدایش طبقه جدید بر مدار قدرت

(۴) آن‌ها با انتقاد از مالکیت خصوصی، آزادی و به ویژه آزادی اقتصادی و حمایت از صاحبان ثروت را شعار خود قرار دادند - توزیع نامناسب ثروت و از بین رفتن آزادی دنیوی افراد

۶۷- به ترتیب هر یک از موارد زیر، بیانگر نظرات کدام اندیشمند غربی است؟

(الف) در رمان «الیور توئیست»، نوانخانه‌ها و فیلسوفانی را که مدافع آن‌ها بودند به سخره گرفت.

(ب) ضمن نقد لیبرالیسم اقتصادی، موضوع چالش‌های جامعه سرمایه‌داری را با یک انقلاب قابل حل می‌داند.

(ج) بر سر سفره گسترده طبیعت، جایی برای فقر و وجود ندارد، طبیعت حکم به رفتن او می‌دهد و این حکم را اجرا می‌کند.

(د) حتی افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان را موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌داند.

(۱) جان راسل - برتراند راسل - توماس مالتوس - توماس مالتوس

(۲) چارلز دیکنز - کارل مارکس - توماس مالتوس - دیوید ریکاردو

(۳) جان راسل - کارل مارکس - اگوست کنت - توماس مالتوس

(۴) چارلز دیکنز - برتراند راسل - اگوست کنت - دیوید ریکاردو

۶۸- تعداد عبارت‌های صحیح را مشخص کنید و کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- (الف) بلوک شرق و غرب با دو اقتصاد و سیاست متفاوت، جهان را به دو قطب اصلی تقسیم کرده بودند.
 (ب) بعد از انقلاب فرانسه، منتقدان نظریه‌های لیبرالیستی در طرف راست مجلس فرانسه قرار گرفتند.
 (ج) نظام ارباب - رعیتی به کشاورزان اجازه داد که درباره شیوه زندگی خود تصمیم بگیرند و امکان جابه‌جایی داشتند.
 (د) توماس مالتوس، جمعیت‌شناس انگلیسی معتقد بود کسانی که در فقر متولد می‌شوند، حق حیات ندارند.
 (۱) ۲ - غ - ص - ص - غ (۲) ۳ - ص - ص - غ - ص (۳) ۲ - ص - غ - غ - ص (۴) ۳ - غ - ص - ص - ص

۶۹- به ترتیب هر یک از عبارت‌ها و گزاره‌های زیر، با کدام گزینه ارتباط دارند؟

- (الف) بزرگ‌ترین تهدید برای فرهنگ غرب، براساس نظریه جنگ تمدن‌هاست که هانتینگتون مطرح کرد.
 (ب) نخستین چالش یا بحران در کشورهای صنعتی و غربی
 (ج) از دیدگاه او، جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست.
 (د) از نوع چالش‌هایی بود که درون یک فرهنگ و تمدن پدید می‌آید، نه از نوع چالش‌های بین فرهنگ‌های مختلف.
 (۱) چالش و نزاع بلوک شرق و غرب در قرن بیستم - بحران اقتصادی - ساموئل هانتینگتون - چالش بلوک شرق و غرب
 (۲) فرهنگ اسلامی - بحران اقتصادی - اگوست کنت - تقابل شمال و جنوب
 (۳) چالش و نزاع بلوک شرق و غرب در قرن بیستم - چالش فقر و غنا - ساموئل هانتینگتون - تقابل شمال و جنوب
 (۴) فرهنگ اسلامی - چالش فقر و غنا - اگوست کنت - چالش بلوک شرق و غرب

۷۰- به ترتیب هر یک از عبارت‌ها و گزاره‌های «کشور پیشگام در انقلاب صنعتی»، «بیشتر رویکرد فردی و اقتصادی داشت»، «با انقلاب ۱۹۱۷م

توانست قدرت را در روسیه به دست گیرد»، «چالش و نزاع سراسر قرن بیستم تا سال ۱۹۹۱ میلادی» با کدام مفاهیم ارتباط دارند؟

- (۱) انگلستان - جوامع سوسیالیستی و کمونیستی - حزب کمونیست شوروی - چالش فقر و غنا
 (۲) فرانسه - جوامع سوسیالیستی و کمونیستی - نظام لیبرالیستی روسیه - چالش بلوک شرق و غرب
 (۳) انگلستان - لیبرالیسم قرون هجدهم و نوزدهم - حزب کمونیست شوروی - چالش بلوک شرق و غرب
 (۴) فرانسه - لیبرالیسم قرون هجدهم و نوزدهم - نظام لیبرالیستی روسیه - چالش فقر و غنا

۷۱- به ترتیب از مهم‌ترین عوامل وقوع دو جنگ اول و دوم جهانی چه بود و چرا مفاهیم شمال و جنوب، عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار گرفته شد؟

- (۱) رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری - برخی از اندیشمندان معتقد بودند که چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است، نه بلوک شرق و غرب.
 (۲) بحران اقتصادی اروپا، با چالش فقر و غنا، همزمان شد - بسیاری از چالش‌های مربوط به شمال و جنوب قبل از جنگ جهانی دوم فعال شد، نه قبل از جنگ جهانی اول.
 (۳) زمینه‌های اقتصادی این دو جنگ، در فرهنگ غرب، ریشه داشت - آتش جنگ جهانی اول و دوم به کشورهای اروپایی و غربی محدود شد، نه کشورهای غیرغربی.

(۴) این دو جنگ، منشأ دینی نداشت ولی پوشش مذهبی و دینی به خود گرفت - برخی از اندیشمندان اعتقاد داشتند که چالش اصلی بین بلوک شرق و غرب بود، نه بین کشورهای غنی و فقیر.

۷۲- دو اصطلاح استعمارگر و استعمارزده را کسانی به کار می‌برند که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به محدود نمی‌کنند و به

..... آن نیز توجه دارند. از نظر این گروه، مشکل کشورهای فقیر، نه فقط بلکه آن‌هاست.

- (۱) ابعاد اقتصادی - ابعاد سیاسی - فقدان ثروت و صنعت - ضعف علمی و فرهنگی
 (۲) ابعاد اقتصادی - ابعاد فرهنگی - ضعف اقتصادی و صنعتی - خودباختگی فرهنگی
 (۳) ابعاد فرهنگی - ابعاد سیاسی - ضعف اقتصادی و صنعتی - ضعف علمی و فرهنگی
 (۴) ابعاد فرهنگی - ابعاد اجتماعی - فقدان ثروت و صنعت - خودباختگی فرهنگی

۷۳- نظریه پردازان لیبرال، چه چیزی را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند و نسبت به دولت، چه دیدگاهی داشتند و مارکس و مارکسیست‌ها چه

چیزی را محصول نظام سرمایه‌داری می‌دانستند؟

- (۱) حمایت و دستگیری از فقرا - وجود دولت را برای ایجاد عدالت اجتماعی لازم می‌دانستند - عدالت اقتصادی
 (۲) آزادی فعالیت صاحبان سرمایه - وجود دولت را برای ایجاد عدالت اجتماعی لازم می‌دانستند - مالکیت خصوصی
 (۳) حمایت و دستگیری از فقرا - مخالف دولت در اقتصاد بودند - عدالت اقتصادی
 (۴) آزادی فعالیت صاحبان سرمایه - مخالف دولت در اقتصاد بودند - طبقه و نظام طبقاتی

۷۴- مراد از جهان اول، کشورهای بودند و هانتینگتون از با عنوان جنگ تمدن‌ها یاد می‌کند.

(۱) سوسیالیستی بلوک شرق - کانون بلوک غرب - داخل بلوک غرب ولی تحت نفوذ بلوک شرق - تهدید بودن فرهنگ اسلامی برای غرب

(۲) سرمایه‌داری بلوک غرب - کانون بلوک شرق - خارج از این دو بلوک و تحت نفوذ آن‌ها - آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر

(۳) سوسیالیستی بلوک شرق - تقابل شمال و جنوب - خارج از این دو بلوک و تحت نفوذ آن‌ها - تهدید بودن فرهنگ اسلامی برای غرب

(۴) سرمایه‌داری بلوک غرب - نیمکره شمالی زمین - داخل بلوک غرب ولی تحت نفوذ بلوک شرق - آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر

۷۵- هر یک از عبارت‌ها و گزاره‌های «وقتی فعال شود، بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال می‌شوند»، «جهان را تا آستانه جنگ جهانی سوم پیش برد»، «جنگ بین مناطق پیرامونی» و «از دید کنت، عاملی است که با آن، جنگ از زندگی بشر رخت برمی‌بندد» به ترتیب علت یا پیامد چیست؟

(۱) بحران اقتصادی - جنگ ویتنام - اقتصاد و صنعت کشورهای غیرغربی را تا مرز نابودی پیش برد - رشد علوم تجربی و صنعت

(۲) چالش بلوک شرق و غرب - جنگ ویتنام - به اقتصاد مناطق استعماری که دارای منابع عظیم طبیعی بودند، رونق بخشید - ثروت به دست آمده از غنائم جنگی

(۳) تقابل شمال و جنوب - بحران موشکی کوبا - به اقتصاد کشورهای صنعتی که وابسته به تسلیحات نظامی بود، رونق بخشید - انقلاب صنعتی

(۴) چالش فقیر و غنی - بحران موشکی کوبا - باعث انتقال صنعت وابسته، به کشورهای غیرغربی و پیرامونی شد - ثروت به دست آمده از انقلاب صنعتی

فلسفه

۷۶- از رویه‌رو شدن انسان با گزاره‌های مختلف علمی، اعتقادی، عرفانی و اخلاقی، کدام عبارت زیر را می‌توان برداشت کرد؟

(۱) ارزیابی درست هر یک از این گزاره‌ها، مستلزم استفاده از ابزار مناسب با حوزه آن گزاره است.

(۲) فهم همه این گزاره‌ها و درک صحت آن‌ها در نهایت، نیازمند بهره‌گیری از حس و تجربه است.

(۳) قوه عقل انسان، تنها ابزار معتبر برای بررسی و تعیین صحت و درستی هر نوع گزاره‌ای است.

(۴) قطعاً در وجود انسان، ابزارهایی برای شناخت و کشف حقیقت همه این گزاره‌ها وجود ندارد.

۷۷- کدام یک از ویژگی‌های زیر، بیشتر با شناخت حسی سازگار است؟

(۱) ارائه تبیین علی و معلولی از پدیده‌ها

(۲) تشخیص و درک تمایز ویژگی‌های موجودات از یکدیگر

(۳) کشف روابط ضروری میان پدیده‌ها

(۴) شناسایی ویژگی‌های ظاهری و قابل مشاهده اشیا

۷۸- اصلی‌ترین و منحصر به فردترین ویژگی شناخت عقلی کدام است؟

(۱) امور غیرمحسوس و غیرطبیعی را دربر می‌گیرد.

(۲) صرفاً با تفکر و چینش استدلال به دست می‌آید.

(۳) بدون استفاده از یافته‌های تجربی حاصل می‌شود.

(۴) می‌تواند بدون کمک و دخالت حس به نتایج برسد.

۷۹- کدام گزاره، بیشتر بیانگر نوع شناختی است که عقل با همکاری حس به دست می‌آورد؟

(۱) این جهان منظم، دارای یک ناظم حکیم و عاقل است.

(۲) گردش آفتاب و ماه و ستارگان براساس نظم خاصی است.

(۳) هر نظم و هماهنگی، نیازمند ناظمی حکیم و عاقل است.

(۴) جهان، برخوردار از یک نظم و هماهنگی میان پدیده‌هاست.

۸۰- براساس آموزه‌های ابن‌سینا، قانون علیت چه جایگاهی در شناخت دارد؟

(۱) اصلی است که از طریق مشاهده مکرر پدیده‌ها به دست می‌آید.

(۲) یکی از قواعد عقلی است که شرط امکان هر تجربه‌ای را فراهم می‌کند.

(۳) اصلی بدیهی است که تصدیق به آن، نیاز به استدلال ندارد.

(۴) قاعده‌ای است که تنها در حوزه پدیده‌های مادی و طبیعی کاربرد دارد.

۸۱- در کدام گزینه، عقل در هر دو مورد آن، نقشی محوری و انحصاری دارد که نه حس قادر به انجام آن است و نه تجربه؟

(۱) شناخت شکل و اندازه یک رودخانه - اقرار به وجود نفس

(۲) شناخت تغییرات جهان طبیعت - استدلال درباره نامتناهی بودن زمان

(۳) توضیح چرایی حرکت سیارات - درک زیبایی یک منظره

(۴) درک علل پیدایش عشق و دوستی - درک ذات و صفات خداوند

۸۲- اگر کسی بپذیرد که با تأمل در قرآن کریم، می‌توان به بسیاری از حقایق آگاه شد، کدام یک از موارد زیر، لازمه منطقی این سخن او محسوب نمی‌شود؟

- (۱) اعتبار شهود وحیانی، به معنای اعتبار ضمنی معرفت عقلانی است.
- (۲) میان معرفت وحیانی و معرفت عقلانی، تعارض و تناقضی وجود ندارد.
- (۳) اعتبار بخشیدن به وحی، موجب اعتبار بخشیدن به عقل می‌شود.
- (۴) معرفت عقلانی، شرط لازم برای پذیرش هرگونه شهود وحیانی است.

۸۳- ویژگی مشترک و اصلی که در تمامی دوره‌های چهارگانه تاریخ فلسفه (یونان باستان، قرون وسطی، شکوفایی فلسفه اسلامی و دوره جدید اروپا) به چشم می‌خورد، کدام است؟

- (۱) تأکید بیشتر بر شناخت حسی و مهم دانستن آن و توجه کم‌تر به شناخت عقلی در دستیابی به معرفت
- (۲) توجه بیشتر به شناخت عقلی و تلاش برای یکی دانستن عقل و وحی و نفی هرگونه تمایز بین آن‌ها
- (۳) ارائه نظرات مختلف درباره مسائل مربوط به معرفت‌شناسی و میزان کارآمدی هر یک از ابزارهای معرفت
- (۴) ضرورت استفاده انسان از سه ابزار حس، عقل و شهود برای کسب معرفت و ارزشمند دانستن همه آن‌ها

۸۴- پذیرش کدام عبارت به معنای نفی دیدگاه هراکلیتوس و تأیید نظر پارمنیدس است؟

- (۱) اگرچه گاهی حواس دچار خطا می‌شود اما در کل، ابزار مهمی برای درک حرکت که ویژگی اصلی جهان هستی است، محسوب می‌شود.
- (۲) هرگونه شناخت که مبتنی بر تغییرات متوالی باشد، از بنیاد محکمی برخوردار نیست، زیرا همه اشیای جهان در ثبات و پایداری هستند.
- (۳) شناخت صحیح مستلزم پذیرش اصل «همه چیز در جریان است» و رد هرگونه ثبات محض می‌باشد، حتی اگر عقل ما را به آن رهنمون کند.
- (۴) شناخت حسی معتبر است و انسان‌ها سیلان و شدن که در ذات جهان طبیعت است را تنها با حواس می‌توانند به درستی درک کنند.

۸۵- اگر پروتاگوراس با این استدلال خود که «انسان معیار همه چیز است»، به این نتیجه می‌رسد که «حقیقت نسبت به هر فرد متفاوت است»، کدام یک از گزاره‌های زیر به طور منطقی، از پیش‌فرض‌های سوفیستی او ناشی نمی‌شود؟

- (۱) لزوم ایجاد یک زبان مشترک برای تضمین فهم متقابل افراد
- (۲) نفی وجود یک واقعیت عینی و یکپارچه از ادراکات مختلف
- (۳) بی‌اعتبار شدن مفهوم «خطای حواس» در موضوع شناخت
- (۴) ناتوانی ذاتی عقل در کشف حقیقتی از حقایق جهان هستی

۸۶- کدام گزینه، تفاوت میان دیدگاه افلاطون و ارسطو در زمینه ادراکات انسان را به درستی بیان می‌کند؟

- (۱) افلاطون، شهود قلبی را مطمئن‌تر از شناخت‌های دیگر می‌دانست، در حالی که ارسطو به طور کامل، شهود را رد می‌کرد.
- (۲) افلاطون معتقد بود عقل نمی‌تواند به جهانی برتر از جهان طبیعت بپردازد، اما ارسطو این توانایی را برای عقل قائل بود.
- (۳) افلاطون، شهود را معتبر می‌دانست، اما ارسطو علاوه بر معتبر دانستن ادراک حسی، به استدلال قیاسی، اعتبار می‌بخشید.
- (۴) افلاطون برای ادراک حسی، هیچ نقش شناختی قائل نبود، در حالی که ارسطو آن را آغازگاه ضروری هر شناختی می‌دانست.

۸۷- کدام عبارت درست است؟

- (۱) در حالی که اختلاف اصلی معرفت‌شناسی در بین فلاسفه یونان باستان بر سر تقدم و اعتبار عقل یا حس بود، در میان فیلسوفان مسلمان، دو ابزار حس و عقل عملاً به دلیل تأکید بر شهود وحیانی، کارایی خود را از دست دادند.
- (۲) رویکرد معرفت‌شناختی غالب در میان فیلسوفان مسلمان به نوعی ارتقای رویکرد ارسطویی بود، زیرا ارسطو نیز مانند آن‌ها به طور کلی، هر سه ابزار حس، عقل و قلب را تأیید می‌کرد و از هر سه تایی آن‌ها در فلسفه خویش بهره برده است.
- (۳) اگرچه تمام فیلسوفان مسلمان به یک میزان و به یک شکل از سه ابزار حس، عقل و قلب در نظام فلسفی خود بهره نبرده‌اند، اما پیوند زدن میان حس، عقل و شهود وحیانی، ویژگی متمایزکننده برخی فیلسوفان مسلمان، نسبت به ارسطو تلقی می‌شود.
- (۴) فیلسوفان مسلمان به گونه‌ای با مسائل معرفت‌شناسی برخورد کردند که عملاً نیاز به «پیوند برقرار کردن میان حس، عقل و شهود وحیانی» را نفی کردند؛ زیرا از نظرشان، هر ابزاری به طور مستقل، انسان را به حقیقت می‌رساند.

۸۸- ابن سینا در یکی از کتاب‌های خویش که به تبیین عرفان می‌پردازد، معرفت شهودی را توضیح می‌دهد، اما از ارتباط آن با فلسفه، سخنی نمی‌گوید.

این رویکرد، نشان‌دهنده کدام نگرش ابن سینا است؟

- (۱) تلاش برای بنیان نهادن عرفان بر پایه شهود
- (۲) نفی اعتبار معرفت شهودی در کنار معرفت عقلانی
- (۳) جداسازی قلمرو تفکر فلسفی از قلمرو عرفان
- (۴) اکتفا کردن به عقل و وحی در طرح مباحث فلسفی

۸۹- کدام یک، عبارت زیر را به نحو مناسب تری کامل نمی کند؟

«طبق دیدگاه منعکس شده از علامه طباطبائی، اندیشه جمع و پیوند میان عقل، شهود و وحی.....»

- (۱) تا قبل از ملاصدرا در سخنان و نوشته های فیلسوفان پیش از وی، اصلاً دیده نمی شد.
- (۲) در آرای برخی فیلسوفان مسلمان هم چون فارابی، ابن سینا و سهروردی مطرح شده بود.
- (۳) تا قبل از صدرالمآلهین، دیدگاهی ناقص بود، اما ملاصدرا، توفیق کامل انجام آن را پیدا کرد.
- (۴) در فلسفه اسلامی، نخستین بار توسط ملاصدرا به صورت یک دستگاه منسجم فلسفی درآمد.

۹۰- کدام گزینه، مؤید مطلب زیر نیست؟

«معرفت فلسفی متکی بر استدلال عقلی است و بدون آن، فلسفه اساساً وجود ندارد.»

- (۱) استفاده از شهود یا وحی ممکن است، اما تبدیل آن ها به معرفت فلسفی نیازمند عبور از صافی برهان عقلی است.
- (۲) حتی اگر فلسوفی از داده های شهودی یا وحیانی استفاده کند، حتماً روش فلسفی اش باید استدلالی و عقلی باشد.
- (۳) غیرممکن است که بتوان صرفاً با اتکا بر تجربه یا شهود قلبی یا وحی، حتی به برخی از حقایق فلسفی دست یافت.
- (۴) فیلسوفان مسلمان فقط به عقل اعتقاد دارند و می گویند عقل انسان می تواند به تنهایی همه حقایق را کشف کند.

روان شناسی

۹۱- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت های زیر را به درستی نشان می دهد؟

- این که اگر فردی نقاشی سیاه قلم بلد باشد، نقاشی با آبرنگ را زودتر یاد می گیرد، به نوع نگاه به مسئله اشاره دارد.
- ارائه نظریه روان کاوی توسط فروید نشان دهنده پیروی هدف او از تجربه گذشته است.
- یکی از سنت های معمول حکما و اندیشمندان از گذشته تاکنون، استفاده از اثر نهفتگی است.
- مرحله بعدی ارزیابی راه حل در حل مسئله، انتخاب راه حل های جایگزین است.

(۱) ص - ص - غ - غ (۲) غ - ص - ص - ص (۳) ص - غ - غ - ص (۴) غ - غ - ص - غ

۹۲- به ترتیب هر یک از مسئله های زیر، از چه نوعی است؟

- اندازه گیری تعداد ضربان قلب در یک دقیقه

- چگونه مراسم جشن فارغ التحصیلی را برگزار کنیم؟

- در چه دمایی، فلز ذوب می شود؟

- علت ابتلا به اختلالات شخصیت چیست؟

- چرا برخی افراد، موفق تر از بقیه هستند؟

(۱) خوب تعریف شده - خوب تعریف نشده - خوب تعریف شده - خوب تعریف نشده

(۲) خوب تعریف نشده - خوب تعریف شده - خوب تعریف نشده - خوب تعریف نشده

(۳) خوب تعریف نشده - خوب تعریف شده - خوب تعریف شده - خوب تعریف شده

(۴) خوب تعریف شده - خوب تعریف نشده - خوب تعریف نشده - خوب تعریف نشده

۹۳- اگر علی به مناسبت تولد عمویش، گمان کند که او وسایل باغبانی دوست دارد و آن را برایش تهیه کند و برادرش ایمان بگوید به تازگی عینک

عمو شکسته و می خواهم برایش عینک بخرم تا در مطالعه راحت باشد، کدام گزینه پیرامون آن ها درست است؟

(۱) روش حل مسئله ایمان، نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد و روش حل مسئله علی، زمان بر است.

(۲) روش حل مسئله علی و ایمان، هر دو مبتنی بر احساس و نظر شخصی است.

(۳) روش حل مسئله ایمان، با گذشت زمان اعتبارش متزلزل نمی شود و روش حل مسئله علی، مورد قبول همه نیست.

(۴) روش حل مسئله علی و ایمان، هر دو دستیابی به راه حل مسئله را تضمین می کند.

۹۴- به ترتیب هر یک از عبارت های زیر به کدام مرحله روش بارش مغزی اشاره دارد؟

- زهرا می گوید موضوع انشا سلامت روان باشد، زینب می گوید شغل دلخواه باشد و ریحانه می گوید موضوع آزاد باشد.

- کیانا به دوستانش اعلام می کند مسئله ما، تعیین موضوع روزنامه دیواری است.

- معلم ورزش می گوید فقط مسابقات ورزشی انفرادی، قابل برگزاری در جشن ورزش مدرسه است.

- در نهایت، روان شناسی اجتماعی، موضوع کنفرانس درس روان شناسی می باشد.

(۱) سوم - چهارم - دوم - اول (۲) دوم - اول - سوم - چهارم

(۳) سوم - اول - دوم - چهارم (۴) دوم - چهارم - سوم - اول

۹۵- اگر رضا از حیاط به سمت انباری برود تا علت شتیده شدن صدای شکستن را دریابد، روش حل مسئله او کدام ویژگی زیر را دارد؟

(۱) روش تحلیلی است که در بسیاری موارد زمان بر است.

(۲) روش اکتشافی است که عمدتاً مبتنی بر احساس و نظر شخصی است.

(۳) روش تحلیلی است که نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد.

(۴) روش اکتشافی است که از قواعد مشخصی تبعیت می‌کند.

۹۶- کدام عبارت‌های زیر نادرست است؟

(الف) مجسمه‌سازی که سعی می‌کند مراحل ساخت مجسمه جدید خود را از روی الگوی مشابه از آخر به اول طی کند، از روش اکتشافی حل مسئله استفاده کرده است.

(ب) مسئله برج هانوی نشان‌دهنده روش خرد کردن حل مسئله است.

(ج) استفاده از شیر یا خط برای این‌که به سینما برویم یا پارک، روش تحلیلی حل مسئله محسوب می‌شود.

(د) روش شروع از آخر بیشتر در حل مسائل پزشکی کاربرد دارد.

(۱) الف - ب (۲) ب - ج - د (۳) الف - ج (۴) الف - ب - د

۹۷- اگر دانش‌آموزی بخواهد مشکل در یادگیری در درس عربی را حل کند و به این منظور از مطالعه برنامه‌ریزی‌شده منظم استفاده نماید، به ترتیب مرحله بعدی و قبلی حل مسئله او کدام است؟

(۱) باید نمره‌های بعد و قبل استفاده از روش مطالعه خود را با هم مقایسه کند - باید مشخص کند که مسئله اصلی او چیست.

(۲) باید مشخص کند که مسئله اصلی او چیست - باید نمره‌های بعد و قبل استفاده از روش مطالعه خود را با هم مقایسه کند.

(۳) باید روش‌های قبلی خود را بهبود ببخشد یا اصلاح کند - باید به فکر راه‌حل‌های جایگزین باشد.

(۴) باید روش‌های قبلی خود را بهبود ببخشد یا اصلاح کند - باید نمره‌های بعد و قبل استفاده از روش مطالعه خود را با هم مقایسه کند.

۹۸- عبارت‌های مندرج در کدام گزینه، تماماً درست است؟

(۱) اگر فردی برای مدتی، حل مسئله فیزیک را نادیده بگیرد، به آن انتقال می‌گویند - ناکامی باعث پرخاشگری می‌شود - ناتوانی در حل مسئله فقط ناکامی به دنبال خواهد داشت.

(۲) روش بارش مغزی نیاز به پردازش عمیق اطلاعات ندارد - حالت دسترسی به راه‌حل، وضعیت موجود نام دارد - در مسئله برج هانوی، در هر حرکت، دو صفحه می‌تواند حرکت داده شود.

(۳) روش مهندسی معکوس، نمونه‌ای از روش‌های شروع از آخر است - روش بارش مغزی، پنج مرحله‌ای است - در مسئله برج هانوی، یک صفحه با اندازه بزرگ‌تر می‌تواند روی صفحه با اندازه کوچک‌تر قرار گیرد.

(۴) فردی که در استفاده از روش مهندسی معکوس شکست بخورد، احتمال دارد با ناکامی مواجه شود - روش خرد کردن، زمان‌بر نیست - افرادی که مدام در حالت فشار روانی قرار دارند، روش‌های کارآمد حل مسئله را نمی‌دانند.

۹۹- کلمات کلیدی تعریف مسئله در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

(۱) دستیابی فوری - هدف نامشخص - موانع نامشخص - توانمندی محدود

(۲) عدم دستیابی فوری - هدف مشخص - موانع مشخص - توانمندی نامحدود

(۳) عدم دستیابی فوری - هدف مشخص - موانع مشخص - توانمندی محدود

(۴) دستیابی فوری - هدف نامشخص - موانع نامشخص - توانمندی نامحدود

۱۰۰- کدام گزینه پیرامون متن زیر درست است؟

«معلمی می‌خواهد بدانند علت کمبود انگیزه تحصیلی شاگردانش چیست؟ به این منظور، از آن‌ها می‌خواهد نظرات خود را ارائه دهند. در پایان، معلم با شکست در حل مسئله خود مواجه می‌شود.»

(۱) در مسئله معلم، شناسایی موقعیت اولیه، دشوار است - روش حل مسئله معلم، دستیابی به راه‌حل مسئله را تضمین نمی‌کند - معلم با فشار روانی مواجه خواهد شد.

(۲) در مسئله معلم، تعریف دقیق هدف، آسان است - روش حل مسئله معلم، مورد قبول همگان است - معلم با تعارض مواجه خواهد شد.

(۳) مسئله معلم از نوع خوب تعریف‌شده است - روش حل مسئله معلم، مبنی بر احساس و نظر شخصی است - معلم با ناکامی مواجه خواهد شد.

(۴) در مسئله معلم، فهرست اقدام‌ها، مشخص و استاندارد است - روش حل مسئله معلم، زمان‌بر است - معلم با تعارض مواجه خواهد شد.

آزمون شماره (۱۶)
جمعه
۱۴۰۴/۱۲/۰۱

دفترچه
شماره ۲

آزمون‌های سراسر گاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵
پاسخنامه یازدهم انسانی
دوره دوم متوسطه

برای ورود به
مدرسه مجازی گاج
اسکن کنید.

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۰۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۵ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضیات	۱۵	۱	۲۰ دقیقه
۲	علوم و فنون ادبی	۱۵	۱۶	۱۵ دقیقه
۳	زبان عربی	۱۵	۳۱	۱۵ دقیقه
۴	تاریخ	۱۰	۴۶	۱۰ دقیقه
۵	جغرافیا	۱۰	۵۶	۱۰ دقیقه
۶	جامعه‌شناسی	۱۰	۶۶	۱۰ دقیقه
۷	فلسفه	۱۵	۷۶	۱۵ دقیقه
۸	روان‌شناسی	۱۰	۹۱	۱۰ دقیقه

و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...) قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص محقی و مقوقی ممنوع است (متی با ذکر منبع) و متخلفین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

آموزش‌های سراسر گاج

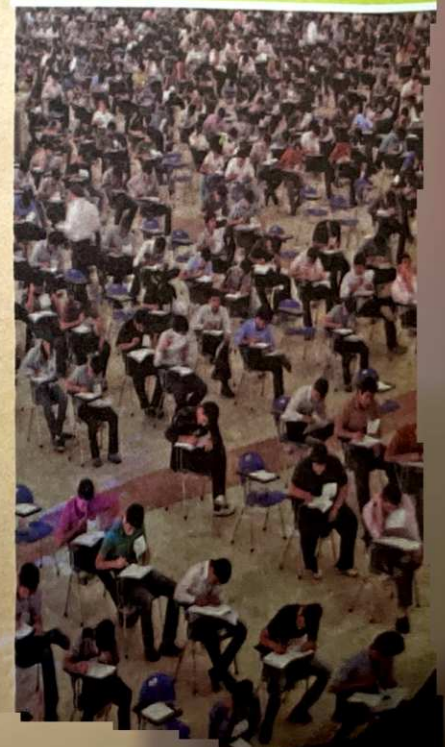
دروس	طراحان	ویراستاران علمی
ریاضی و آمار	رنوف مهرخواه	ندا فرهختی - مینا نظری زهرا ساسانی
علوم و فنون ادبی	حسین حسینی بیدختی	فتح‌اله طالشی - سکینه کنفی
عربی	بهروز حیدریکی	شاهو مرادیان - عاطفه دستخوش
تاریخ	آزاده میرزایی	مریم پارسائیان
جغرافیا	الهام میرزایی	
جامعه‌شناسی	سیروس نبی‌زاده	مریم پارسائیان
فلسفه	حیدر جلالی	
روان‌شناسی	نگار کاغذگران	

فروشگاه مرکزی گاج: تهران - خیابان انقلاب
نیش بازارچه کتاب

اطلاع‌رسانی نام ۰۲۱-۶۴۲۰

نشانی اینترنتی www.gaj.ir

آماده‌سازی آزمون
مدیریت آزمون: ابوالفضل مزرعتی
بازبینی و نظارت نهایی: سارا نظری
برنامه‌ریزی و هماهنگی: سارا نظری
بازبینی دفترچه: بهاره سلیمی
ویراستاران فنی: سناز فلاحی - مریم پارسائیان - فاطمه عبدالله‌خانی - نوشین تاکی
صفحه‌آرا: فرهاد عیدی
طراح شکل: آرزو گلفر
حروف‌نگاران: ربابه الطافی - فرزانه رجبی - فاطمه میرزایی - لیلا نعمت‌پور

دورستانه

تابع جزء صحیح: تابعی را که به هر عدد صحیح k خود همان عدد و به تمام اعداد میان دو عدد صحیح متوالی k و $k+1$ ، عدد صحیح k را نسبت می‌دهد، تابع جزء صحیح می‌نامند. ضابطه این تابع را با $g(x) = [x]$ (بخوانید جزء صحیح x) معرفی می‌کنند.

توابع چندضابطه‌ای: توابعی که در بخش‌های مختلف دامنه، ضابطه‌های مختلف دارند، توابع چندضابطه‌ای نامیده می‌شوند؛ مثلاً اگر یک تابع از دو ضابطه پیروی کند، یک تابع دو ضابطه‌ای نامیده می‌شود.
تابع قدرمطلق: تابع با ضابطه $f(x) = |x|$ ، تابع قدرمطلق نامیده می‌شود و مطابق تعریف:

$$f(x) = \begin{cases} x & x \geq 0 \\ -x & x < 0 \end{cases}$$

۷/۴ در ابتدا می‌توان تابع داده شده را کمی ساده‌تر نوشت:

$$f(x) = [[x] + 2] + 2 - [x] = [x] + 2 + 2 - [x] \Rightarrow f(x) = 4$$

پس تابع f ثابت است و به تمام مقادیر ورودی، فقط عدد ۴ را نسبت می‌دهد.
پس داریم:

$$f(0/1) = 4, \quad f(0/11) = 4, \quad f(0/111) = 4 \\ f(0/1111) = 4, \quad f(0/11111) = 4$$

در آخر داریم:

$$\Delta(4) = 5(4) = 20$$

دورستانه

نکته: اگر $a \in \mathbb{Z}$ باشد، داریم:

$$[x \pm a] = [x] \pm a$$

۸/۳ اگر f تابع همانی باشد، ورودی و خروجی آن باید برابر باشد، پس:

$$2 + [x] = 2x - [-x] \Rightarrow [x] + [-x] = 2x - 2$$

در دو حالت باید معادله فوق را بررسی کنیم:

الف) $x \in \mathbb{Z}$: مقدار $[x] + [-x]$ برابر صفر می‌شود، بنابراین:

$$2x - 2 = 0 \Rightarrow 2x = 2 \Rightarrow x = 1$$

با توجه به این‌که تساوی فوق به ازای $x \in \mathbb{Z}$ شکل می‌گیرد، پس $x = 1$ قابل قبول است.

ب) $x \notin \mathbb{Z}$: مقدار $[x] + [-x]$ برابر -۱ می‌شود، بنابراین:

$$2x - 2 = -1 \Rightarrow 2x = 2 \Rightarrow x = \frac{2}{2} = 1$$

با توجه به این‌که تساوی فوق به ازای $x \notin \mathbb{Z}$ شکل می‌گیرد، پس $x = \frac{2}{2}$ قابل قبول است.

پس دو مقدار برای x وجود دارد.

دورستانه

$$[x] + [-x] = \begin{cases} 0 & x \in \mathbb{Z} \\ -1 & x \notin \mathbb{Z} \end{cases}$$

نکته:

۹/۲ می‌دانیم هر عبارتی که برابر عددی صحیح باشد، می‌تواند از داخل جزء صحیح خارج شود، پس می‌توان نوشت:

$$\begin{aligned} & \frac{\in \mathbb{Z}}{[x] + [-x] + 1} + \frac{\in \mathbb{Z}}{[x] + [-x] + 2} \\ &= [x] + [-x] + 1 + [x] + [-x] + 2 = 2([x] + [-x]) + 4 \\ &= 2(-1) + 4 = -2 + 4 = 2 \end{aligned}$$

ریاضیات

۱/۲ اگر f تابع همانی باشد و به عنوان مثال $k = 5$ باشد، داریم:

$$f(x) = x, \quad f(5x) = 5x \Rightarrow 5x \neq x$$

این تساوی همواره برقرار نیست.

دورستانه

تابع همانی، تابعی است که در هر زوج مرتب، مؤلفه‌های اول و دوم با هم برابر هستند. نمودار این تابع با شرط $D = \mathbb{R}$ همان نیمساز نواحی اول و سوم می‌باشد. اگر f یک تابع همانی باشد، داریم:

$$f(x) + f(-x) = 0, \quad x \in \mathbb{R} \quad \text{یا} \quad -a \leq x \leq a$$

$$f(kx) = kf(x)$$

۲/۳ در نمایش زوج مرتبی تابع همانی می‌دانیم که مؤلفه‌های اول و

دوم برابر هستند، پس:

$$a^2 - 8 = 8 \Rightarrow a^2 = 16 \Rightarrow a^2 - 16 = 0 \Rightarrow (a-4)(a+4) = 0$$

$$\Rightarrow \begin{cases} a = 4 \\ a = -4 \end{cases}$$

$$b + 1 = 4 \Rightarrow b = 3$$

$$c^2 = 1 \Rightarrow \begin{cases} c = 1 \\ c = -1 \end{cases}$$

از آنجایی که گفته شده $bc < 0$ باشد، یعنی b و c نباید علامت یکسان داشته باشند. چون مقدار $b = 3$ مثبت است، پس مقدار c باید برابر با -۱ باشد. در آخر داریم:

$$f(a^2 + b + c) = f(16 + 3 - 1) = f(18) = 18$$

۳/۴ تابع توصیف شده تابع همانی است. به ازای هر متر از کفیوش به همان تعداد قوم نیاز است.

۲/۱ با توجه به ضابطه تابع همانی $y = x$ ، ضرب x باید ۱ باشد و عدد ثابت باید صفر باشد، پس:

$$\sqrt{2}a = 1 \Rightarrow a = \frac{1}{\sqrt{2}}$$

$$-2 + b = 0 \Rightarrow b = 2$$

در آخر مربع نسبت b به $2a$ را محاسبه می‌کنیم، پس:

$$\left(\frac{b}{2a}\right)^2 = \left(\frac{2}{2 \times \frac{1}{\sqrt{2}}}\right)^2 = (\sqrt{2})^2 = 2$$

۵/۴ نقطه (x, y) وقتی روی نیمساز نواحی اول و سوم است که $y = x$ باشد، پس:

$$n^2 + 4n - 10 = 11 \Rightarrow n^2 + 4n - 21 = 0 \Rightarrow (n+7)(n-3) = 0$$

$$\Rightarrow \begin{cases} n = 3 \\ n = -7 \end{cases}$$

با توجه به طبیعی بودن مقدار n ، فقط $n = 3$ قابل قبول است. پس گزینه (۴) درست است.

۶/۱ مقدار تابع f به ازای $x = \sqrt{7}$ از ضابطه اول محاسبه می‌شود:

$$f(\sqrt{7}) = |\sqrt{7} + \sqrt{7}| = |2\sqrt{7}| = 2\sqrt{7}$$

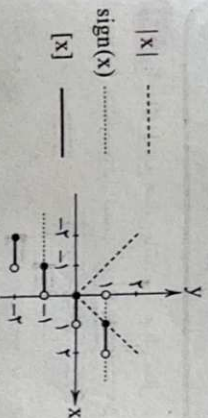
مقدار تابع f به ازای $x = 2\pi$ از ضابطه دوم محاسبه می‌شود:

$$f(2\pi) = [2\pi - 1] = [2(3/14) - 1] = [6/7 - 1] = [-1/7] = -1$$

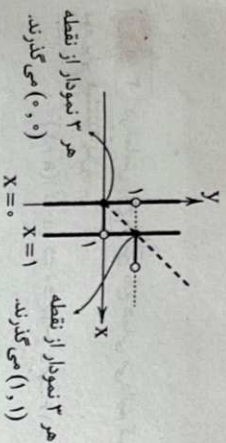
در آخر داریم:

$$f(\sqrt{7}) - \sqrt{f(2\pi)} = 2\sqrt{7} - \sqrt{5}$$

۱۵ نمودار توابع را در یک دستگاه رسم می‌کنیم:

با توجه به نمودار فوق، هر x تابع از نقاط با طول‌های $x=1$ و $x=-1$ می‌گذرند، پس دو خط عمودی $x=1$ و $x=-1$ هر x نمودار را در یک نقطه قطع می‌کنند.

علوم و فنون ادبی

۱۶ در این بیت ضرب‌المثل «در کمین بنشین اگر خواهی شکار افتد به دام» به کار رفته است که از ویژگی‌های شعر کلام کاشانی است.

گزینه‌ها

- کلیم کاشانی**
شاعر قرن ۱۱
- در ابداغ معانی و خیال‌های رنگین مشهور است.
 - ضرب‌المثل‌ها و الفاظ محاوره که زبان غزل این دوره را به افق خیال عامه نزدیک کرده، سخن او را برجسته ساخته است.
 - وی با به کار بردن مضمون‌های ابداعی فراوان «خلاق المعانی ثانی» لقب گرفت.

۱۷ وجود مضمون‌های پیچیده و تحلیل‌های رمزآمیز شاعرانه ابیات می‌کند که ابیات گریه‌های (۱)، (۲) و (۳) از بیدل دهلوی است.

گزینه‌ها

- بیدل دهلوی**
شاعر قرن ۱۱
- شاعر قرن ۱۱
 - او به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کار بردن مضمون‌های بدیع و گاه دور از ذهن می‌شناسیم.
 - ویژگی‌های عمده شعر بیدل
 - ۱ مضمون‌های پیچیده
 - ۲ استعاره‌های رنگین و خیال‌انگیز و سرشار از ابهام
 - ۳ تحلیل‌های رمزآمیز شاعرانه

۱۸ بیت صورت سؤال و توضیح گزینه (۳) مربوط به «صائب تبریزی» است.

درامتی سنایر گزینه‌ها:

- ۱ وحشی بافقی
- ۲ کلیم کاشانی
- ۳ بیدل دهلوی
- ۴ بررسی خطاهای متن:
- ۱- حکومت صفویه در قرن یازدهم به روی کار آمد.
- ۲- ۴

۱۹ دامنه تابع f به صورت $\{1, 2, 3, 4, 5\}$ می‌باشد، پس اعضای برد به صورت زیر محاسبه می‌شوند:

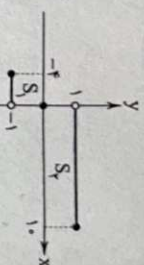
$$f(1) = \left[\frac{1}{1}\right] = 0, \quad f(2) = \left[\frac{2}{1}\right] = 1, \quad f(3) = \left[\frac{3}{1}\right] = 1$$

$$f(4) = \left[\frac{4}{1}\right] = 2, \quad f(5) = \left[\frac{5}{1}\right] = 2, \quad f(6) = \left[\frac{6}{1}\right] = 3$$

در آخر داریم:

$$0 + 1 + 1 + 2 + 2 + 3 = 9$$

۲۰ ابتدا نمودار تابع $\text{sign}(x)$ را در محدوده $-4 \leq x \leq 10$ رسم می‌کنیم:

$$S_1 + S_2 = (4 \times 1) + (1 \times 10) = 14$$

۲۱ در تابع قدرمطلق، طول نقطه شکست نمودار برابر با ریشه داخل قدرمطلق است:

$$x + 2 = 0 \Rightarrow x = -2$$

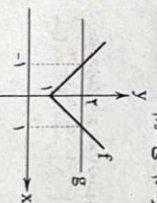
پس گزینه‌های (۱) و (۳) نمی‌توانند نمودار تابع موردنظر را نشان دهند، از طرفی اگر $x = -2$ را در ضابطه تابع جایگذاری کنیم، عرض نقطه شکست محاسبه می‌شود:

$$f(-2) = |-2 + 2| - 1 = 0 - 1 = -1$$

پس گزینه (۲) هم نمی‌تواند نمودار تابع موردنظر باشد و گزینه (۴) درست است.

$$f(x) = 1 + |x| = \begin{cases} 1 + x; & x \geq 0 \\ 1 - x; & x < 0 \end{cases}$$

حال نمودار تابع f و g را در یک دستگاه مختصات رسم می‌کنیم:

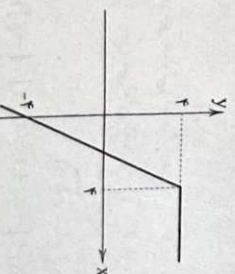
پس نمودار تابع f در محدوده $-1 < x < 1$ پایین‌تر از نمودار تابع g می‌باشد. لازم به ذکر است نمودار دو تابع در نقاط با طول $x = 1$ و $x = -1$ بر هم منطبق است، پس گزینه (۲) درست است.

۲۲ ابتدا تابع $f(x) = -|x - 4| + x$ را به صورت دوفضای‌های نوشته و سپس آن را رسم می‌کنیم:

$$y = -|x - 4| + x = \begin{cases} -(x - 4) + x; & x \geq 4 \\ x - 4 + x; & x < 4 \end{cases} = \begin{cases} 4; & x \geq 4 \\ 2x - 4; & x < 4 \end{cases}$$

با توجه به نمایش دوفضای‌های تابع باید خط $y = 4$ را در دامنه $x \geq 4$ و خط $y = 2x - 4$ را در دامنه $x < 4$ رسم کنیم:

$$y = 2x - 4; x < 4 \Rightarrow \begin{matrix} x & 0 & 4 \\ y & -4 & 4 \end{matrix}$$

بنابراین گزینه (۴) است.

۴ ۳۶

دورستانه

- ۱ اسم‌های معرفه یا «ال» دارند ← «الكتاب» و یا اسم عَلَم (خاص) هستند ← «إيران»
هر اسمی که طبق دسته‌بندی بالا نباشد نکره است.
۲ در ترجمه اسم‌های نکره [مفرد] از «یک، ی» استفاده می‌کنیم:
کتاباً: یک کتاب، کتابی

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) أَشْتَرِي (← «إِشْتَرَيْتُ: خریدم» ماضی است)، زجاجة (← «الزجاجة: شیشه» معرفه است).
۲) المشكاة (← مشکاة: یک چراغدان» نکره است)، زجاجة (مانند گزینه (۱))
۳) مصباحاً (← مشکاة، أَجْعَلُ (← «جَعَلْتُ: قرار دادم» ماضی است).
۳۷ ۳ ترجمه عبارت سؤال: «دور از چشم، از دل [نیز] دور است.»

بررسی گزینه‌ها:

- ۱) مفهوم ← دوری، عزت و احترام و محبت می‌آورد.
۲) مفهوم ← دوری باعث دوستی و کم‌تر شدن تنش می‌شود.
۳) مفهوم ← مشابه عبارت سؤال
۴) مفهوم ← نزدیک بودن دل‌ها به یک‌دیگر
■ متن زیر را با دقت بخوان، سپس متناسب با آن به سؤال‌های زیر پاسخ بده (۴۱ - ۳۸):

در دوره عباسی نفوذ زبان فارسی در عربی افزایش یافت و ابن مقفع در این تأثیرگذاری نقشی بزرگ داشت: به شکلی که تعدادی از کتاب‌های فارسی مانند کلیله و دمنه را به عربی ترجمه کرد. و فیروزآبادی واژه‌نامه‌ای معروف به نام «القاموس» دارد که واژگان بسیاری را به زبان عربی دربر دارد. و در دوره کنونی دکتر آلتونچی کتابی را تألیف کرده که واژگان فارسی عربی شده را دربر می‌گیرد که آن را «واژه‌نامه کلمات عربی‌شده فارسی در زبان عربی» نامیده است.

ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

- ۱) عرب‌ها می‌توانند «کلیله و دمنه» را به زبان عربی بخوانند. ((✓)) چون ابن مقفع آن را به عربی ترجمه کرده.
۲) کسی که می‌خواهد متنی را از فارسی به عربی ترجمه کند، به کتاب «القاموس» مراجعه می‌کند. ((X)) «القاموس» واژه‌نامه عربی - عربی است نه فارسی - عربی.
۳) ابن مقفع در تأثیرگذاری فارسی به زبان عربی نقشی مهم دارد. ((✓))
۴) کتاب دکتر آلتونچی شامل واژگانی فارسی است که وارد عربی شده و آواها و وزن‌هایشان دگرگون شده‌اند. ((✓)) «الکلمات الفارسیّة المعرّبة» همین است.
۳۹ ۴ ترجمه عبارت سؤال: «تأثیر زبان فارسی بر عربی آغاز شد.»

ترجمه گزینه‌ها:

- ۱) در دوره عباسی ۲) به دست ابن مقفع
۳) به دلیل تألیف «القاموس» ۴) پیش از دوره عباسی
توضیح: متن گفته نفوذ زبان فارسی در عربی در دوره عباسی زیاد شده؛ یعنی قبلش هم بوده!
■ گزینه نادرست را در اعراب و تحلیل صرفی مشخص کن (۴۰ و ۴۱):

دورستانه

- نکته: اگر اسم «ال» داری معرفه به «علم» باشد، بدون «ال» هم معرفه خواهد ماند؛ «اللغة» ← حذف «ال» ← «لغة: یک زبان» (نکره)
الحسین ← حذف «ال» ← حُسین (معرفه)

۴۱ ۲ «يَضْمُ: د.»

زبان عربی (اختصاصی)

- مناسب‌ترین گزینه را در جواب برای ترجمه یا تعریب یا مفهوم مشخص کن (۳۷ - ۳۱):

- ۳۱ ۳ ترجمه کلمات مهم: عَلَّمَ: یاد داد، آموخت، آموزش داد / خَلَقَ: آفرید / عَلَّمَهُ: به او یاد داد

دورستانه

- ۱ ضمیری که به فعل بچسبد، مفعول است:
شاهدَكَ: تو را دید
مفعول
۲ در ترجمه به معرفه و نکره بودن اسم‌ها دقت کنید:
رَجُلًا: یک مرد، مردی (نکره)
الرَّجُل: مرد (معرفه)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) آفریده شد (← آفرید: «خَلَقَ» معلوم است)، طرز بیان (← سخن گفتن)
۲) از طریق قرآن تعلیم داد (← قرآن را آموزش داد)، او یاد داد (← به او یاد داد)
۴) انسانی (← انسان، «الإنسان» معرفه است).

- ۳۲ ۲ ترجمه کلمات مهم: أَنْ يَكُونَ: که باشد / تَبَادُل: داد و ستد

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) «اصلاً» اضافی است؛ حذف و اضافه، شکل گرفته (← باشد)
۳) از عجایب نیست (← عجیب نیست)، هستند (می‌گرداند)
۴) زبان‌های جهان (← زبان‌ها در جهان)، داد و ستد شوند (← داد و ستد باشد)
۳۳ ۱ ترجمه کلمات مهم: أَنْ يَسْمَعَ: که بشنود / فَهَم: فهمیدن / هُوَ الجاهِل: او نادان است

دورستانه

- فعل مضارع همراه با «أَنْ» ناصبه به صورت مضارع التزامی ترجمه می‌شود:
يَذْهَبُ: می‌رود (مضارع اخباری)
أَنْ يَذْهَبَ: که برود (مضارع التزامی)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) قبل از شنیدن (← قبل از این که بشنود)، «با آن» اضافی است.
هر کسی که (← کسی که)، گوش کند (← بشنود)؛ «إِسْتَمَعَ: گوش کرد»، بمد (← فهمیدن)، «با آن» اضافی است.
قبل از شنیدن (مانند گزینه (۲))، هر آن چه (← آن چه)، شده است (← است)
۴ ۲ نمی‌توانیم ← نخواهیم توانست

دورستانه

- + مضارع ← مستقبل منفی
لَنْ يَكْتُبُونَ: می‌نویسند ← لَنْ يَكْتُبُوا: نخواهند نوشت

بررسی سایر گزینه‌ها:

- زلان «جمع است؛ آهو (← آهوها)
واست اهل زبان (← براساس زبان‌هایمان)
بان زنده (← زبان زنده؛ «اللغة الحیة» ترکیب وصفی معرفه است).

دورستانه

- در ترجمه، به معرفه یا نکره بودن اسم‌ها و گروه‌های اسمی دقت

- ۴۸ / ۴ بررسی عبارتهای نادرست:**
- ب) محمود به بهانه جهاد در راه خدا، بارها به هند حمله کرد.
ج) پس از تصرف ری، بسیاری از علما و مردم شهر را به بهانه اسماعیلی بودن، به قتل رساند.

درسنامه

نکته: محمود، بسیاری از اقدامات سیاسی - مذهبی خود را در پوشش جهاد در راه خدا و به بهانه مبارزه با مخالفان خلافت عباسی انجام داد. هدف محمود از حمله به هند، دستیابی به ثروت فراوان هند از طریق غارت معابد و پرستشگاههای آن سرزمین بود.

- ۴۹ / ۳** وقوع رویدادها به ترتیب زیر است:
- الف) بزرگ شدن نیشابور به عنوان مرکز خلافت توسط طغرل (۴۲۹ق)
ج) ببرد دندانقان (۴۳۱ق)
د) معرفی کردن طغرل به عنوان منجی خلافت توسط خودش (۴۴۲ق)
ب) نبرد ملاگرد (۴۴۳ق)

۵۰ / ۱ الف) آلتیگین در دربار سامانیان، به مقام سپهسالاری رسید و در

میانه قرن چهارم هجری در شهر غزنه، زمینه ایجاد حکومتی محلی را فراهم کرد.
ب) پس از محمود غزنوی، پسران او، محمد و مسعود غزنوی بر سر جانشینی پدر، با یکدیگر به ستیز پرداختند و مسعود غلبه کرد و به جای پدر نشست. درگیریهای داخلی و سرگرم شدن مسعود به لشکرکشی به هند، از جمله عواملی بود که سبب شد وی از وضعیت مردم به خصوص ساکنان خراسان که زیر بار فشار مالیاتی به شدت آسیب دیده بودند، غافل بماند.

ج) خلیفه عباسی، حکومت ایران و عراق را به طغرل بخشید و دستور داد که نام وی را در خطبه بخوانند و به نام او سکه زنند. خلیفه هم چنین لقب «سلطان رکن الدوله» را به طغرل داد.

د) در زمان ملکشاه، سلسله سلجوقی به اوج قدرت رسید.

۵۱ / ۲ الف) سلطان محمد خوارزمشاه برای مقابله با عباسیان، یکی از سادات حسینی را به عنوان خلیفه اعلام کرد و به بغداد لشکر کشید؛ اما سپاه او در گردنه اسناداد همان، بر اثر یرف و سرمای شدید، متوقف شد.

ب) در زمان البارسلان، جانشین طغرل، سلجوقیان در نبردی بزرگ که در ملاگرد رخ داد، سپاهیان امپراتوری روم شرقی را شکست دادند، امپراتور را اسیر کردند و آسیای صغیر را به متصرفات خود افزودند.

۵۲ / ۲ حکومت سلجوقیان، به دنبال مرگ وزیر و پادشاه قدرتمند خود،

یعنی خواجه نظام الملک و ملکشاه، در اثر اختلافات فراوان بر سر قدرت و جانشینی، دچار ضعف شد. همچنین هجوم اقوام مهاجم منجر به از دست رفتن ساواالانهر و وارد آمدن آسیبها و خسارتهای فراوان به شهرها و روستاهای خراسان و دیگر مناطق ایران شد. به دنبال این حوادث، قلمرو سلجوقی در ایران بین امیران مختلف تقسیم شد و رقابت و کشمکش بر سر قدرت، حکومت سلجوقی را بیش از پیش تضعیف کرد. علاوه بر عوامل فوق، مبارزات اسماعیلیان در ایران و قدرت گرفتن ابابکان در نواحی زیر سلطه سلجوقیان نیز در ضعف و زوال این حکومت مؤثر بودند.

بررسی منابع گزینده:

- ۱) خواجه نظام الملک و ملکشاه
۲) تقسیم شدن قلمرو سلجوقی در ایران بین امیران
۳) از دست رفتن ماورالنهر و نه آسیای صغیر
۵۳ / ۱ / ۲ بررسی عبارتهای نادرست:

الف) در دوره خوارزمشاهی، اختیارات برخی دیوانها نسبت به دوره سلجوقی کم شد.
د) در دوره خوارزمشاهی، قدرت و نقش وزیر نسبت به دوره سلجوقی به شدت کاهش یافت.

درسنامه

نکته: نظام اداری دوره خوارزمشاهی، تداوم نظام اداری سلجوقی بود.

گزینه مناسب را در پاسخ به سوالات زیر مشخص کن. (۴۵ - ۴۲):

۴۲ / ۱ الکتلمات ← الکلمات الفارسیة ← الفارسیة

درسنامه

در رستههای ضبط حرکات، تلفظ عربی کلمات مدنظر است:
کلمات، فارسیة، مُشافَهة و ...

۴۳ / ۴

درسنامه

هواکه اسمی به صورت نکره بیاید و مجدداً در عبارت با «ال» تکرار نشود، «ال» به آن را غالباً به شکل اسم اشاره ترجمه می کنیم:

کانتُ اَلقُرْبى فی الحَدیقه، رأیتُ اَلقُرْبانِ:
معرفة به «ال»
کُره
اسماعیلی در باغ بودند، آن اسبها را دیدم.

در گزینه (۲) «المنقب» این شرایط را دارد:

«به ورزشگاهی رفتم، آن ورزشگاه پر از مردم بود»

کُره
معرفة به «ال»

بررسی گزینده:

۱) «أنتنام: بیهوده» مصدر و حرف اصلی اش «ل» است. این اسم نکره است

۲) اللأید ← ل + الأید

معرفة به «ال»

تذکره: هنگام اضافه شدن حرف «ل» به اسم «ال» دار، همزه حذف می شود.
۳) «الله» معرفة به علم است.

۴) «العراق» معرفة به علم است. گاهی اسمهای علم هم «ال» می گیرند.

۴۵ / ۱ ترجمة عبارت سوال: «به دیگر کشورها سفر کردیم تجربه»

درسنامه

۱) به ترجمه حروف ناصبه (به جز «ن») دقت کنید:

أَنْ: کَر / خَتی، گَی، لَ: رَکَی، تَا: برای این که

حروف ناصبه ظاهر فعل مضارع را تغییر می دهند:

ن ← حذف (به جز جمعهای مؤنث)
ن ← حذف (به جز جمعهای مؤنث)

بررسی گزینده:

- ۱) تا به دست نیآوریم.
۲) ظاهر فعل مضارع باید تغییر کند ← خَتی نَتَال
۳) که به دست نیآوریم.
تذکره: لا ← أن + لا
۴) «أن» حرف ناصبه نیست و بلافاصله بعدش فعل نمی آید.

تاریخ

۴۶ / ۲

امیران سلسلههای طاهری و سامانی عموماً نسبت به خلفای بنی عباس، اظهار اطاعت ظاهری می کردند.

بررسی منابع گزینده:

- ۱) صفاریان و زباریان
۲) علویان طبرستان
۳) آل بویه

بررسی عبارتهای نادرست:

۴۷ / ۴
ب) قرار گرفتن زمام کارها به دست امیران و وزیران
د) تدبیر و علاقه مندی وزیران و امیران به عمران و آبادانی

- ۵۸ ۳ الف) در کشورهای آفریقایی و آسیایی، غلات، بخش عمده غذای مردم را تشکیل می‌دهد.
 ب) ایالات متحده آمریکا، حدود ۴۰ درصد ذرت جهان را تولید می‌کند.
 ج) کشورهای فیلیپین و پاکستان با انقلاب سبز در زمینه تولید برنج، به خودکفایی رسیدند.
 د) ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، استرالیا، زلاندنو، آرژانتین و برزیل، از مهم‌ترین مراکز دامداری تجاری در جهان هستند.

دوستنامه

نکته: از دهه ۱۹۷۰ میلادی با انقلاب سبز و به کار بردن روش‌های علمی، بذره‌های اصلاح‌شده، کود و آفت‌کش‌های شیمیایی و ماشین‌آلات، برخی کشورها موفق شدند تولید کشاورزی خود را به چند برابر افزایش دهند که از جمله این کشورها می‌توان به فیلیپین و پاکستان اشاره کرد که در زمینه تولید برنج، به خودکفایی رسیدند.

۵۹ ۳ بررسی عبارات‌های نادرست:

- الف) مزارع محصولات خاص نواحی گرم و مرطوب استوایی در کشورهای مجاور استوا در قاره‌های آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی قرار دارند.
 ج) شرکت‌های چندملیتی در خارج از مرزهای کشور مبدأ فعالیت می‌کنند.

دوستنامه

نکته: از نظر کارشناسان محیط زیست، در کشت تک‌محصولی به دلیل این‌که مزارع سالیان متمادی به کشت یک محصول اختصاص می‌یابند، خطر فرسایش و ضعیف شدن خاک زیاد است.

- ۶۰ ۲ مهم‌ترین نواحی صنعتی یا قطب‌های صنعتی در غرب اروپا، شمال شرق ایالات متحده آمریکا و مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا واقع هستند.

دوستنامه

مهم‌ترین نواحی صنعتی یا قطب‌های صنعتی جهان

- الف) آمریکای شمالی
 ب) اروپای غربی
 ج) مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا
 د) روسیه و اروپای شرقی

- ۶۱ ۲ صنایع نوین یا «های‌تک» با فعالیت‌های نوع چهارم ارتباط نزدیکی دارند.
 ویژگی‌های مهم صنایع نو عبارت‌اند از:
 - این صنایع عمدتاً بر محور فناوری پیشرفته و استفاده از محققان و متخصصان قرار دارند.
 - پیشرفت آن‌ها بر مبنای رقابت و نوآوری است.
 - ناگزیر به برقراری ارتباط با فناوری‌های روز دنیا هستند و کالاهای خود را به کشورهای دیگر صادر می‌کنند.

دوستنامه

نکته: امروزه کشورها سعی می‌کنند با ایجاد پارک‌های علمی و فناوری، صنایع نو را گسترش دهند. این پارک‌ها معمولاً در نزدیکی قطب‌های صنعتی ایجاد می‌شوند و از تحقیقات دانشگاهی استفاده می‌کنند. در این مناطق، آزمایشگاه‌های متعدد تحقیقاتی و پژوهشگرانی که به ابداع و نوآوری مشغول‌اند، تمرکز یافته‌اند.

- ۵۴ ۲ جغرافیا ← ابوریحان بیرونی
 پزشکی ← سید اسماعیل جرجانی

دوستنامه

دوره غزنوی:
 ابوریحان بیرونی ← نجوم و جغرافیا
 دوره سلجوقی:
 ابوالعباس لوکری و خیام نیشابوری ← ریاضیات و نجوم
 شهاب‌الدین سهروردی و امام فخر رازی ← فلسفه و کلام
 سید اسماعیل جرجانی ← پزشکی

- ۵۵ ۱ «الف» مربوط به هنر کاشی‌کاری و «ب» مربوط به هنر سفالگری است.

دوستنامه

نکته: فلزکاری در عصر سلجوقی، یکی از درخشان‌ترین دوران خود را در تاریخ ایران پشت سر گذاشت. آثار فلزی با تزئینات فراوان به صورت قلم‌زنی و قالب‌ریزی در مقیاس فراوان، تولید و گاهی اوقات به خارج از قلمرو سلجوقی صادر می‌شدند.

جغرافیا

- ۵۶ ۴ الف) صید ماهی ← فعالیت نوع اول
 ب) بانکداری ← فعالیت نوع سوم
 ج) تولید کفش ← فعالیت نوع دوم
 د) فناوری ارتباطات ← فعالیت نوع چهارم
 ه) جنگل‌داری ← فعالیت نوع اول

دوستنامه

چهار گروه فعالیت‌های اقتصادی

تعلات‌های نوع اول: استخراج و به دست آوردن مواد خام یا محصول از مین یا دریا
تعلات‌های نوع دوم: تغییر شکل منابع و مواد اولیه در کارخانه‌ها و پیل آن‌ها به کالا
تعلات‌های نوع سوم: ارائه خدمات به دیگران
تعلات‌های نوع چهارم: خدمات مربوط به جمع‌آوری و پردازش اطلاعات وری‌های اطلاعاتی و ارتباطی

- ۲ «الف» و «ج» ← کشاورزی معیشتی (۲)
 «ه» و «د» ← کشاورزی تجاری (۱)

دوستنامه

کشاورزی در جهان

معیشتی: تولید محصول یا پرورش دام بیشتر در حد مصرف "اورز یا فروش محلی صورت می‌گیرد و میزان تولید و سود کم است.
تجاری: تولید محصول کشاورزی یا پرورش دام به منظور فروش داخلی یا صادرات به کشورهای دیگر و با هدف کسب سود انجام ن نوع کشاورزی، معمولاً از فناوری‌های پیشرفته مثل تراکتور، صلاح‌شده و کود شیمیایی استفاده می‌شود، این نوع کشت، به از دارد و میزان تولید محصول هم در آن زیاد است.

۶۲/۲ دیکنز در رمان الیور توئیست، نوانخانه‌ها و فیلسوفانی را که مدافع آن‌ها بودند، به سخره گرفت، چون وضعیت نوانخانه‌ها (در انگلستان) به گونه‌ای بود که فقیران ساکن در آن‌جا، مرگ را بر زندگی ترجیح می‌دادند. برخی اندیشمندان اروپایی هم چون مارکس، در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی، لیبرالیسم اقتصادی را نقد کردند. از نظر ایشان، حل چالش‌های سرمایه‌داری، فقط با یک انقلاب قابل حل بود.

از نظر مالتوس، جمعیت‌شناس انگلیسی، کسانی که در فقر متولد می‌شوند، حق حیات ندارند. وی می‌گفت بر سر سفره گسترده طبیعت، جایی برای او وجود ندارد، طبیعت حکم به رفتن او می‌دهد و این حکم را اجرا می‌کند. ریکاردو، اقتصاددان مخالف دخالت دولت در اقتصاد، حتی افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان را موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌داند.

دورنگانه

مالتوس

- جمعیت‌شناس انگلیسی بود.
- از نظر او، کسانی که در فقر متولد می‌شوند، حق حیات ندارند.
- از نظر او، انسانی که در دنیای از قبل تملک شده به دنیا می‌آید، اگر نتواند قدرت خود را از والدینش دریافت کند و اگر جامعه، خواهان کار او نباشد، هیچ حقی برای دریافت کم‌ترین غذا یا چون و چرا درباره مقام و موقعیت خود ندارد.

- او معتقد است که بر سر سفره گسترده طبیعت، جایی برای او وجود ندارد، طبیعت، حکم به رفتن او می‌دهد و این حکم را اجرا می‌کند.

ریکاردو

- اقتصاددان مخالف دخالت دولت در اقتصاد بود.
- افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان را موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌داند.

- معتقد است اگر حکومتگران ما بگذارند سرمایه، پرسودترین راه خود را دنبال کند، کالاها قیمت مناسب خود را داشته باشند، استعداد و تلاش به پاداش طبیعی خود برسد و بلاهت و حماقت نیز مجازات طبیعی خود را ببیند، پیشرفت کشور را به بهترین وجه تأمین خواهند کرد.

۶۸/۳ بررسی عبارت‌های نادرست:

(ب) بعد از انقلاب فرانسه، طرفداران نظریه‌های لیبرالیستی در طرف راست و منتقدان این نظریه در طرف چپ مجلس فرانسه قرار می‌گرفتند. به همین سبب، آن‌ها را با دو جریان چپ و راست می‌شناختند.
(ج) اقتصاد قرون وسطی براساس روابط اجتماعی ارباب - رعیتی بود که در آن، کشاورزان وابسته به زمین بودند و امکان جابه‌جایی نداشتند اما لیبرالیسم اولیه که روابط اجتماعی ارباب - رعیتی را در هم ریخت، کشاورزان را از بردگی رها کرد و به آن‌ها اجازه داد که مهاجرت کنند و درباره شیوه زندگی خود تصمیم بگیرند.

۶۹/۴ از نظر هانتینگتون، در آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر، دیگر دولت - ملت‌ها، بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی نیستند و رقابت‌ها و درگیری‌ها، بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ به وقوع خواهد پیوست و در این میان، فرهنگ اسلامی، بزرگ‌ترین تهدید برای غرب است.
لیبرالیسم اولیه با تکیه بر شعار آزادی و به ویژه آزادی اقتصادی، راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرد و عدالت را نادیده گرفت. بدین ترتیب، نخستین چالش که چالش فقر و غناست، در کشورهای غربی شکل گرفت.

از دیدگاه کنت، بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت برمی‌بندد. وی می‌گفت: جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است.
چالش بلوک شرق و غرب، از نوع چالش‌هایی بود که درون یک فرهنگ و تمدن پدید می‌آید، نه از نوع چالش‌هایی که بین فرهنگ‌های مختلف، شکل می‌گیرد.

۶۲/۳ کشور کوچکی چون هلند، سال‌ها سرزمین وسیع و زرخیز اندونزی را در سیطره خود گرفته بود. کشور بلژیک سال‌ها کنگو را غارت و چپاول کرد و الجزایر سال‌ها مستعمره فرانسه بود.

دورنگانه

نکته: کشور وسیعی مانند هند، چند قرن مستعمره انگلیس بود.

۶۳/۴ نواحی از نظر نوع غالب مبادلات اقتصادی به دو گروه اصلی تقسیم می‌شوند:

- ۱- کشورهایی که اقتصاد آن‌ها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور مواد اولیه و خام و منابع انرژی و معدنی است.
 - ۲- کشورهایی که اقتصاد و درآمد آن‌ها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور انواع کالاها، کارخانه‌ای و صنعتی همراه با فناوری‌های پیشرفته و نوین است.
- اقتصاد کشورهای گروه اول در برابر نوسانات قیمت در بازارهای جهانی، آسیب‌پذیری زیادی دارد و کاهش قیمت خرید محصولات آن‌ها می‌تواند شوک‌های عظیمی به اقتصادشان وارد کند.

۶۴/۴ بررسی عبارت‌ها:

(الف) قرن هجدهم

(ب) قرون پانزدهم و شانزدهم میلادی

(ج) بعد از جنگ‌های جهانی اول و دوم

(د) بعد از جنگ جهانی دوم

۶۵/۴ در کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته صنعتی، نظام مالیاتی و بیمه کارگران و قوانین و مقررات زیست‌محیطی، چندان سخت و جدی نیست.

دورنگانه

نکته: کشورهای چندملیتی به سرمایه‌گذاری در کشورهای دیگر علاقه‌مندند؛ زیرا از این طریق، به امتیازات زیادی دست می‌یابند. شرکت‌های چندملیتی به دنبال افزایش فروش و سود خود هستند و به منافع کشورهای میزبان، چندان توجهی ندارند. این شرکت‌ها گاه انحصار تولید یک کالا را در دست می‌گیرند و کارخانه‌های داخلی کشورها را از دور رقابت، خارج می‌کنند؛ موجب ورشکستگی آن‌ها می‌شوند. در این صورت، وابستگی نواحی به کشورهای توسعه‌یافته صنعتی بیشتر می‌شود.

جامعه‌شناسی

۶/۳ جوامع سوسیالیستی با انتقاد از لیبرالیسم اولیه، عدالت اجتماعی زیع مناسب ثروت را شعار خود قرار می‌دادند اما آن‌ها نیز با مشکلاتی همانند از بین رفتن آزادی افراد (به بهانه عدالت اقتصادی، نه تنها به معنوی، بلکه آزادی دنیوی افراد نیز از بین رفت) و پیدایش طبقه جدید (در کشورهای سوسیالیستی، طبقه جدیدی شکل گرفت که نه براساس بلکه بر مدار قدرت سازمان می‌یافت مواجه شدند).

دورنگانه

۷۳/۴ نظریه پردازان لیبرال، آزادی فعالیت صاحبان سرمایه را ضامن پیشرفت جامعه می دانستند و مخالف هرگونه مداخله دولت در اقتصاد بودند. با این که مارکس و مارکسیست ها، طبقه و نظام طبقاتی را محصول سرمایه داری می دانستند و به آن انتقاد داشتند، در کشورهای سوسیالیستی، طبقه جدیدی شکل گرفت که نه براساس ثروت بلکه بر مدار قدرت سازمان می یافت.

۷۴/۲ مفاهیم شمال و جنوب عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار گرفته شد. اصطلاحات سیاسی مشابه دیگری نیز برای اشاره به این چالش وجود دارد: مانند جهان اول و دوم و سوم، کشورهای توسعه یافته و عقب مانده، مرکز و پیرامون، استعمارگر و استعمارزده.

مراد از جهان اول، کشورهای سرمایه داری بلوک غرب است و منظور از جهان دوم، کشورهایی است که در کانون بلوک شرق قرار داشتند. جهان سوم، کشورهای دیگری هستند که خارج از این دو بلوک قرار داشته و تحت نفوذ آن ها بوده اند. هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر، با عنوان جنگ تمدن ها یاد می کند. از نظر او در این مرحله، دیگر دولت - ملت ها، بازیگران اصلی صحنه روابط بین المللی نیستند و رقابت ها بین فرهنگ ها و تمدن های بزرگ به وقوع خواهد پیوست.

۷۵/۳ تقابل شمال و جنوب، تقابلی جهانی است و در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال خواهند شد. بحران موشکی کوبا، جهان را تا آستانه جنگ جهانی سوم پیش برد که با حضور همزمان ناوهای شوروی و آمریکا در آب های کوبا همراه بود. هر کدام از بلوک شرق و غرب، بخشی از جهان را زیر نفوذ خود قرار دادند و تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، جنگ سرد بین این دو بلوک، به همراه جنگ گرم بین مناطق پیرامونی این دو، ادامه یافت و به اقتصاد کشورهای صنعتی که وابسته به تسلیحات نظامی بود، رونق بخشید. با رشد علم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید. کنت با این استدلال، نتیجه می گیرد که بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت برمی بندد.

فلسفه

۷۶/۱ در وجود انسان، ابزارهایی برای شناخت وجود دارد. فیلسوفان تلاش می کنند این ابزارها را شناسایی کنند و قلمرو کاربرد آن ها را معین نمایند. از آن جایی که گزاره های مورد بحث انسان در حوزه های گوناگونی قرار می گیرند که هر کدام، ماهیت متفاوتی دارند، پس می توان گفت که هر حوزه معرفتی (علمی، اعتقادی، عرفانی و اخلاقی) ابزار شناخت مخصوص به خود را دارد. به عبارت دیگر، حوزه های مختلف معرفت (مثل فیزیک، تاریخ، اخلاق، دین و فلسفه) هر کدام «موضوع» و «روش» خاص خود را دارند. یک ابزار (مثل حس یا عقل) ممکن است در یک حوزه، معتبر و در حوزه دیگر، ناکارآمد یا ناکافی باشد. بنابراین، فیلسوف سعی می کند بعد از شناسایی ابزارهای شناخت و معرفی آن ها، قلمرو بحث آن ها را معین کند.

بررسی سایر گزینه ها:

(۲) نمی توان همه شناخت ها را به حس و تجربه محدود کرد، زیرا درک صحت گزاره های اخلاقی، متافیزیکی یا عرفانی با حس و تجربه ممکن نیست.
(۳) عقل، یکی از چند ابزار شناخت است و بررسی همه گزاره ها با آن ممکن نیست.
(۴) انسان دارای ابزارهای شناختی متنوعی است که در مجموع، امکان شناخت حوزه های گوناگون را فراهم می کنند.

دوستنامه

جنگ تمدن ها

- ساموئل هانتینگتون آن را مطرح کرد.
- جنگ را از کشورهای غربی (جنگ میان بلوک شرق و غرب) به فرهنگ ها و تمدن هایی منتقل کرده که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند.
- نظریه ای بود که عملیات نظامی قدرت های غربی در مقابله با مقاومت های کشورهای غیر غربی را توجیه می کرد.
- هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر، با عنوان جنگ تمدن ها یاد می کند.
- از نظر او، در این مرحله، دیگر دولت - ملت ها بازیگران اصلی صحنه روابط بین المللی نیستند.
- رقابت ها و درگیری ها بین فرهنگ ها و تمدن های بزرگ (نه بین دولت - ملت ها) به وقوع خواهد پیوست.
- در این میان، فرهنگ اسلامی، بزرگ ترین تهدید برای غرب است.

۷۷/۳ انگلستان در انقلاب صنعتی پیشگام بود.

لیبرالیسم اولیه (همان لیبرالیسم قرون هجدهم و نوزدهم) بیشتر رویکردی فردی و اقتصادی داشت و به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود. مخالفان سرمایه داری که جریان چپ نام گرفته بودند، احزاب سوسیالیستی و کمونیستی را تشکیل دادند. در این میان، حزب کمونیست شوروی با انقلاب سال ۱۹۱۷ میلادی توانست قدرت را در روسیه به دست گیرد. چالش و نزاع بلوک شرق و غرب در سراسر قرن بیستم تا زمان فروپاشی بلوک شرق در سال ۱۹۹۱م ادامه یافت.

دوستنامه

لیبرالیسم اولیه

- لیبرالیسم قرن های هجدهم و نوزدهم را لیبرالیسم اولیه می نامند.
- بیشتر رویکردی فردی و اقتصادی داشت.
- به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود.
- روابط اجتماعی ارباب - رعیتی را در هم ریخت.
- کشاورزان را از بردگی رها کرد و به آن ها اجازه داد که مهاجرت کنند و درباره شیوه زندگی خود تصمیم بگیرند.
- موانع پیشین مانند غیرقابل فروش بودن زمین را از پیش پای صاحبان ثروت برداشت.
- کشاورزان را به کارگرانی تبدیل کرد که سرمایه وجود خود را به صاحبان ثروت و صنعت می فروختند.
- سرمایه داران، آزادانه به بهره کشی از کارگران پرداختند.
- کارگران، بردگان جدیدی بودند که ظاهراً از همه قید و بندهای پیشین، آزاد شده بودند.

۷۸/۱ از مهم ترین عوامل وقوع این دو جنگ، رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود و دو جنگ جهانی، با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد. هیچ یک از این دو جنگ، منشأ دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی خود نگرفت.

تقابل کشورهای فقیر و غنی، به تقابل شمال و جنوب یاد می کنند و مفاهیم مال و جنوب عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار گرفته شد، زیرا برخی بشمندان معتقد بودند که چالش اصلی بین بلوک شرق و غرب نیست بلکه ش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.

۷۹/۲ دو اصطلاح استعمارگر و استعمارزده را کسانی به کار می برند که بر نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی کنند و با فرهنگی آن نیز توجه دارند. از نظر این گروه، مشکل کشورهای فقیر، نه ضعف اقتصادی و صنعتی بلکه خودباختگی فرهنگی آن ها است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) این گزینه منحصر به فرد نیست. معرفت شهودی نیز امور غیرمحسوس و غیرطبیعی را دربر می‌گیرد. ویژگی اصلی شناخت عقلی، چگونگی درک (یعنی از راه استدلال) است، نه موضوع آن.
- (۳) معرفت شهودی، یک معرفت بی‌واسطه است؛ یعنی بدون استفاده از تجربه و آزمایش و بدون استدلال عقلی در قلب تجلی می‌کند. پس معرفت شهودی نیز بدون استفاده از یافته‌های تجربی حاصل می‌شود.
- (۴) عقل قادر است در برخی موارد مانند فلسفه یا ریاضیات، بدون داده حسی مستقیم عمل کند، اما این ویژگی منحصر به فرد آن نیست. شناخت شهودی نیز بدون کمک حس حاصل می‌شود.

درسنامه**وجه اشتراک و افتراق شناخت عقلی با شناخت حسی و معرفت شهودی****• وجه اشتراک شناخت عقلی و شناخت حسی:**

– در هر دو شناخت، امکان خطاپذیری در شناخت وجود دارد.

• وجه اشتراک شناخت عقلی و معرفت شهودی:

– هر دو قادر به درک امور مجرد، کلی و فراتر از داده‌های مستقیم حسی هستند. (هر دو، قلمرو فراحسی دارند.)

– هر دو، بدون استفاده از حس و یافته‌های تجربی به حقایق می‌رسند. (هر دو، بدون کمک حس حاصل می‌شوند.)

• وجه افتراق شناخت عقلی و شناخت حسی:

– شناخت عقلی برخلاف شناخت حسی، امور غیرمحسوس و غیرطبیعی را دربر می‌گیرد.

– شناخت عقلی با مفاهیم کلی، ثابت و انتزاعی و شناخت حسی عمدتاً با امور جزئی، متغیر و ملموس سروکار دارد.

– منشأ شناخت حسی، داده‌های مستقیم پنج‌گانه است، در حالی‌که منشأ شناخت عقلی، استدلال عقلی است.

• وجه افتراق شناخت عقلی و معرفت شهودی:

– شناخت عقلی قاعده‌مند و همگانی است، اما معرفت شهودی، شخصی و غیرقابل تعلیم و تعمیم است.

• ویژه‌ترین و ممتازترین ویژگی شناخت عقلی: شناخت عقلی صرفاً با تفکر و چینش استدلال، به کشف و اثبات حقایق نائل می‌شود.

نتیجه: شناخت عقلی از یک سو مانند شناخت حسی، خطاپذیر است و از سوی دیگر مانند معرفت شهودی، با امور مجرد سروکار دارد. اما ویژگی منحصر به فرد آن، روش استدلالی و تعمیم‌پذیری است که آن را از حس و شهود متمایز می‌کند.

۷۹ / ۱ گزاره گزینه (۱)، نتیجه‌ای فلسفی از برهان نظم است. برای رسیدن به آن، هم داده‌های حسی (مشاهده نظم در جهان) و هم فرآیند عقلانی استنتاج (استدلال از «نظم» به «ناظم») به کار رفته است. پس مصداق کامل شناخت تجربی است که با همکاری حس و عقل به دست می‌آید.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ و ۴) دو گزاره «گردش آفتاب و ماه و ستارگان براساس نظم خاصی است» و «جهان، برخوردار از یک نظم و هماهنگی میان پدیده‌هاست» بیشتر جنبه مشاهده‌ای و حسی دارند. ما با حواس خود، نظم جهان را می‌بینیم و کشف می‌کنیم. هر چند که برای درک مفهوم «نظم» نیاز به عقل داریم، اما محتوای اصلی این دو گزاره، گزارش از یک مشاهده است. پس شناختی است که سهم حس در آن بسیار برجسته‌تر است.

۳) گزاره «هر نظم و هماهنگی نیازمند ناظمی حکیم و عاقل است» یک اصل عقلی محض و جهان‌شمول است که بر فرآیند استدلال حاکم است. لذا نتیجه‌ای نهایی و صرفاً عقلی است، نه فرآیند مشترک.

درسنامه**ابزارهای متنوع شناخت در وجود انسان**

- انسان، ابزارهایی برای شناخت دارد و فیلسوفان در پی شناسایی حدود و توانایی این ابزارها هستند.
- شناخت انسان، منحصر به یک ابزار نیست و انسان از سه ابزار برای کسب معرفت استفاده می‌کند: حس، عقل و قلب (شهود).
- برای تحقیق در حوزه‌های مختلف (مانند فیزیک، اخلاق و تاریخ) نمی‌توان از یک روش و ابزار واحد استفاده کرد.
- ابزار و معیار سنجش صحت یک گزاره، به قلمرو آن گزاره وابسته است.
- هرکدام از ابزارهای شناخت، قلمرو و کاربرد خاص خود را دارند. (تأکید بر تناسب ابزار با حوزه شناخت)
- وجود ابزارهای شناخت متنوع، امکان شناخت حوزه‌های گوناگون را به انسان می‌دهد.

۷۷ / ۴

حواس ما دروازه ورود انسان به جهان طبیعت و ادراک این جهان است. بنابراین شناخت حسی منحصر در قلمرو عالم طبیعت و امور محسوس است و با هر آن‌چه که خارج از قلمرو عالم طبیعت و امور محسوس باشد، نمی‌تواند رابطه برقرار کند. یکی از نشانه‌های ارزش و اعتبار شناخت حسی، توانایی حس در شناخت تفاوت‌ها و تمایزهاست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) تبیین علی نیازمند فهم روابط عمیق و استدلال عقلی است. این عقل است که می‌تواند تبیین علی و معلولی از پدیده‌ها ارائه دهد.

(۲) حس فقط ویژگی موجودات مادی و محسوس را می‌تواند درک کند. بنابراین، درک ویژگی موجوداتی مانند فرشتگان و خدا، خارج از توانایی حس است. درک این موجودات نیاز به عقل، شهود یا وحی دارد. بنابراین، در گزینه (۲)، اگر به جای «تشخیص و درک تمایز ویژگی‌های موجودات از یکدیگر»، «تشخیص موجودات محسوس از یکدیگر براساس ویژگی‌های ظاهری و ملموس» بود، در آن صورت، با ویژگی شناخت حسی که عبارت بود از «شناخت تفاوت‌ها و تمایزها» سازگارتر می‌شد.

(۳) شناخت حسی در سطح اشیا است و روابط ضروری میان پدیده‌ها را درک نمی‌کند.

درسنامه**نقش و محدودیت‌های شناخت حسی****• قلمرو حس:**

عالم طبیعت، اشیا، چیزهایی که با «حواس پنج‌گانه» قابل دسترسی هستند.

مثال: تشخیص لیوان آب از ظرف غذا. هر دو موجود مادی، محسوس و در دسترس حواس هستند.

مثال: حس می‌تواند تفاوت ظاهری یک سیب (قرمز یا سبز یا زرد) را با یک پرتقال (نارنجی) تشخیص دهد.

• کاربرد اصلی شناخت حسی:

تشخیص و تمییز مستقیم و جزئی محسوسات – تشخیص تمایزهای ظاهری بین آن‌ها

• خروج از قلمرو حس:

هنگامی که سخن از تبیین (چرایی)، کشف روابط ضروری و کلی یا قضاوت انتزاعی باشد، از محدوده حس خارج شده و وارد قلمرو ابزار دیگر شناخت، یعنی عقل می‌شویم.

۷۸ / ۲

ویژگی منحصر به فرد یک ابزار شناخت، آن است که در هیچ ابزار شناخت دیگری به آن شکل، وجود نداشته باشد. عبارت «صرفاً با تفکر و چینش استدلال، به حقایق می‌رسد» دقیقاً همان ویژگی منحصر به فرد «شناخت عقلی است، زیرا این ویژگی نه در شناخت حسی، نه در شناخت تجربی و نه در معرفت شهودی یافت می‌شود. بنابراین، گزینه (۲) به درستی، اصلی‌ترین و منحصر به فردترین ویژگی شناخت عقلی را نشان می‌دهد. سایر گزینه‌ها ویژگی‌های مشترک با شناخت شهودی را بیان می‌کنند.

۳) توضیح چرایی حرکت سیارات، یک استدلال تجربی است (مشاهده حسی + استدلال عقلی). بنابراین، عقل در این مورد نقش دارد، اما همراه با حس و تجربه. همچنین درک زیبایی یک منظره، یک حکم عقلی است که حس در آن دخیل است.

دوستنامه

نقش عقل در برخی از شناخت‌های بشر

- عقل می‌تواند از داده‌های حسی استفاده کند.
- عقل مستقل از حس و تجربه، حقایق را درک می‌نماید.
- عقل، نیرویی فراتر از حس و تجربه است.
- برخی شناخت‌ها منحصرأ در حوزه عقل محض قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر، نه حس می‌تواند به آن‌ها نائل شود (چون مجرد و غیرمادی است) و نه تجربه که ترکیبی از حس و عقل است.
- کارهایی که فقط عقل می‌تواند انجام دهد، اما حس و تجربه از آن عاجزند:
- فهم مسائل الهی و فلسفی مانند درک ذات و صفات خداوند
- شناخت علل پیدایش حالات درونی نفس (شادی، افسردگی و ...)
- فهم و بررسی امور کلی، مجرد و متافیزیکی
- فهم مسائل ریاضی و برخی استنتاج‌های بدیهی مانند این‌که «کل بزرگ‌تر از جزء است».

۸۲ / ۴ قرآن کریم، نمونه‌ای از کلام الهی است که خداوند از طریق وحی بر قلب آخرین پیامبر خود نازل کرده است. ما با تأمل و تدبیر در قرآن و به میزان توانایی و همت خود، می‌توانیم از بسیاری حقایق آگاه شویم. بنابراین از این عبارت، می‌توان این مطلب را استنتاج کرد که برای آگاهی از حقایق قرآن (یعنی بعد از دریافت وحی) نیاز به تأمل عقلی داریم. بنابراین کسی که شهود و حیانی را معتبر بداند، به طور ضمنی، معرفت عقلانی را نیز معتبر دانسته است. (گزینۀ ۱۱) یعنی اگر کسی بپذیرد که برای فهم وحی (قرآن) باید تأمل عقلی کرد، ناگزیر پذیرفته است که این دو منبع معرفت، متضاد و متناقض نیستند. پذیرش تأمل در قرآن (که عقلی است) مستلزم نفی تعارض بین وحی و عقل است. (گزینۀ ۲۲) این سخن دقیقاً به همین معناست که اگر وحی را معتبر بدانیم و این وحی (قرآن)، ما را به تعقل فرا بخواند، بنابراین ما ناچاریم عقل (ابزار آن تعقل) را نیز معتبر بدانیم. (گزینۀ ۲۳) اما، گزینۀ (۴) ادعا می‌کند که اساساً برای پذیرش اولیه و باور به اصل وقوع وحی، باید پیش‌تر عقل را شرط لازم دانست که با فرض سؤال سازگار نیست، زیرا عبارت «عقل برای فهم وحی، لازم است» با عبارت «عقل برای تصدیق و پذیرش اصل وحی، لازم است» متفاوت است. وحی باعث اعتبار عقل می‌شود، نه این‌که عقل شرط لازم برای وحی باشد (یعنی عقل مقدم بر وحی باشد). این گزینۀ رابطه را برعکس کرده و استقلال وحی را زیر سؤال می‌برد. هم‌چنین ممکن است کسی از راه‌های دیگر (مثلاً بررسی تاریخی، معنوی یا احساسی) به اصل وحی ایمان بیاورد و سپس برای فهم آن، به عقل روی آورد. بنابراین، این گزینۀ نتیجه ضروری ادعای مطرح‌شده در سؤال نیست.

دوستنامه

شهود و حیانی و نقش عقل در فهم قرآن

- **تعریف شهود و حیانی:** به روشی اطلاق می‌شود که خداوند، حقایق و معانی و حتی گاهی کلمات و عبارات خود را بر قلب پیامبر نازل می‌کند و پیامبر، آن معانی و کلمات و عبارات را دریافت می‌کند و هیچ‌گونه دخل و تصرفی از طرف پیامبر در آن صورت نمی‌گیرد.
- **نمونه بارز:** قرآن کریم، نمونه‌ای کامل از کلام الهی است که خداوند از این طریق، بر قلب آخرین پیامبر نازل کرده است.
- **جایگاه عقل و تأمل در فهم متن و حیانی:** ما انسان‌ها می‌توانیم با تأمل و تدبیر در قرآن، از بسیاری از حقایق آن آگاه شویم.

دوستنامه

شناخت تجربی

• **تعریف شناخت تجربی:** شناختی که از همکاری حس و عقل برای درک طبیعت و قوانین آن به دست می‌آید.

ابزارهای شناخت تجربی:

- ۱- حس: حواس پنج‌گانه، داده‌های خام و جزئی از جهان طبیعت را جمع‌آوری می‌کنند.
- ۲- عقل: داده‌های حسی را تحلیل، تفسیر و به قوانین کلی تبدیل می‌کند.

مثال:

مشاهده مکرر سقوط اشیا (حس) + استنتاج قانون «جاذبه زمین» (عقل) = شناخت تجربی.

• **قلمرو شناخت تجربی:** بررسی پدیده‌های طبیعی و محسوس (مثل فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی)

• **محدودیت شناخت تجربی:** نمی‌تواند درباره امور غیرمحسوس (مانند ذات خدا و روح) داور کند و آن‌ها را اثبات یا نفی کند.

• **قواعد عقلی حاکم بر شناخت تجربی:** این شناخت بر اصول عقلی مانند علیت، اصل سنخیت و یکسان عمل کردن طبیعت استوار است.

۸۰ / ۲ از نظر ابن‌سینا، قانون علیت از تجربه و آزمایش به دست نمی‌آید، بلکه برعکس، خودش پایه و اساس هر تجربه‌ای است. این قانون، یکی از قواعد اولیه تعقل است که انسان در شناخت هر پدیده‌ای، از آن استفاده می‌کند. (رد سایر گزینه‌ها)

دوستنامه

دیدگاه ابن‌سینا درباره قانون علیت

• **اصل علیت:** یک قاعده عقلی است.

• **منشأ درک و پذیرش اصل علیت:** عقل و استدلال عقلی

• **نقش و جایگاه اصل علیت در تجربه:** پایه و اساس هر تجربه‌ای است. این قانون، یکی از قواعد اولیه تعقل است که انسان در شناخت هر پدیده‌ای، از آن استفاده می‌کند.

• **نکته:** عقل، زیربنای اعتبار حس و تجربه است.

۸۱ / ۴ نیروی عقل، علاوه بر استفاده از حواس بیرونی، مانند چشم و گوش، می‌تواند حالات درونی نفس مانند شادی، درد، محبت، دشمنی، عصبانیت و خوشحالی را شناسایی کند و درباره آن‌ها نظر دهد. مثلاً انسان می‌تواند به کمک عقل خود، علل پیدایش شادی و افسردگی را کشف کند و درباره آن‌ها توضیح دهد. هم‌چنین ذات و صفات خداوند را نمی‌توان با حس و تجربه درک کرد و شناخت آن‌ها مستلزم بهره‌گیری از قواعد شناخت عقلی است. بنابراین، درک علل پیدایش حالات درونی نفس مانند عشق و دوستی و ک و شناخت خدا، ذات و صفات او، مصادیق شناخت عقلی محض است و اخذ حسی و تجربی قادر به درک آن‌ها نیست. به همین دلیل، گزینۀ (۴) مت است، زیرا در هر دو مورد، عقل، نقش مستقل دارد و حس و تجربه در اکارایی ندارند.

سایر گزینه‌ها:

شناخت شکل و اندازه یک رودخانه، شناخت حسی - تجربی است اما اقرار بود نفس، شناختی عقلی و شهودی است که فراتر از حس و تجربه قرار نایز، شناخت شکل و اندازه یک رودخانه، کار حس و تجربه است، ولی وجود نفس، کار عقل یا دل است.

خت تغییرات جهان طبیعت، امری کاملاً تجربی (حس+عقل) است. ما طبیعت را حس می‌کنیم و عقل، قوانین حاکم بر آن را کشف می‌کند. در این مورد نقش دارد، اما همراه با حس اما استدلال درباره بودن زمان، یک بحث فلسفی و کاملاً عقلی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) این گزینه، دیدگاه هراکلیتوس را تأیید و دیدگاه پارمنیدس را نفی می‌کند. با وجود اشاره به خطای حواس (که معمولاً از انتقادات پارمنیدس به حواس است)، در نهایت حواس را برای درک «حرکت» که ویژگی اصلی جهان است، معتبر می‌داند. این نتیجه‌گیری، هسته اصلی فلسفه هراکلیتوس است و نگارش پارمنیدس (بی‌اعتباری مطلق حواس) را تأیید نمی‌کند.
- (۳) این عبارت مستقیماً و به روشنی، دیدگاه هراکلیتوس (همه‌چیز در سیلان است) را تأیید و نظر پارمنیدس (ثبات محض) را رد می‌کند. بنابراین، عکس خواسته سؤال است.
- (۴) این گزینه، کاملاً با فلسفه هراکلیتوس منطبق است. اعتبار شناخت حسی و درک «سیلان و شدن» ذات جهان از طریق حواس، دو اصل اساسی در اندیشه هراکلیتوس هستند و در تضاد مستقیم با نظر پارمنیدس (که عقل را تنها راه شناخت حقیقت ثابت و تغییرناپذیر می‌داندست) قرار می‌گیرند.

درست‌ها:

تقابل آرای هراکلیتوس و پارمنیدس (دو فیلسوف یونان باستان پیشاسقراطی) درباره اعتبار حواس و موضوع حرکت

دیدگاه هراکلیتوس:

- حس: معتبر است.
- حرکت: وجود دارد (از طریق حس درک می‌شود).
- دیدگاه پارمنیدس:
- حس: فاقد اعتبار است (به دلیل خطاپذیری).
- حرکت: وجود ندارد (زیرا اگر حس خطاکار است، پس آنچه از طریق حس درک می‌شود - یعنی حرکت - وجود ندارد).
- پس؛ اگر عبارتی:
 - بر تغییر، حرکت، سیلان و شدن به عنوان ذات واقعیت تأکید کرد؛
 - حواس را راه اصلی و معتبر برای درک این تغییر دانست؛
 - ثبات مطلق را رد کرد؛
- آن عبارت، مؤید نظر هراکلیتوس و مخالف دیدگاه پارمنیدس است.
- اگر عبارتی:
 - بر ثبات، وحدت و تغییرناپذیری هستی تأکید کرد؛
 - عقل را تنها راه شناخت یقینی دانست؛
 - تغییرات محسوس را توهم یا شناخت مبتنی بر تغییر را غیرمطمئن خواند؛
- آن عبارت، مؤید نظر پارمنیدس و مخالف دیدگاه هراکلیتوس است.

۱/ ۸۵

اگر حقیقت نسبت به هر کسی می‌تواند متفاوت باشد، داشتن یک «زبان مشترک» به معنای دستیابی به فهم مشترک، بی‌فایده و حتی ناممکن می‌شود؛ چون هر فرد، معنای خودش را از واژه‌ها دارد. در نتیجه، گزاره (۱) نه تنها از مبانی سوفیستی ناشی نمی‌شود، بلکه با آن در تضاد است؛ چون تأکید بر یک «فهم مشترک» دارد که برخی سوفسطائیان مانند پروتاگوراس، آن را نفی می‌کردند. پس، گزینه (۱)، گزاره‌ای است که از مبانی پروتاگوراس نتیجه نمی‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) عبارت مربوط به این گزاره، یکی از نتایج اصلی دیدگاه پروتاگوراس است، چون او باور دارد ادراکات گوناگون هر فرد، واقعیت خودش را دارد و «یک واقعیت عینی واحد» وجود ندارد. در نتیجه، این گزاره از مبانی پروتاگوراس ناشی می‌شود.
- (۳) اگر هر ادراکی به خودی خود درست باشد، یعنی حقیقت همان چیزی است که حواس هر کس به آن گواهی می‌دهد؛ خواه حواس افراد، یکسان گزارش دهد یا متفاوت، دیگر مفهومی به نام «خطای حس» وجود ندارد، چون هیچ معیار بیرونی برای داوری وجود ندارد که بگوید کدام ادراک، اشتباه است و کدام، درست. در نتیجه این گزینه، نیز کاملاً منطبق بر دیدگاه پروتاگوراس است.
- (۴) از نظر پروتاگوراس، چون معیار همه‌چیز، خود انسان است، در نتیجه، عقل نمی‌تواند حقیقتی مطلق را بیابد؛ چون حقیقت مطلق وجود ندارد.

۳/ ۸۲

عبارت «در تمام این دوره‌ها، درباره معرفت‌شناسی و میزان کارآمدی هر یک از ابزارهای معرفت، مباحث مختلفی صورت گرفته است» نشان می‌دهد که این ویژگی، همان ویژگی مشترک و اصلی فلسفه در طول تاریخ است. (تأکید بر تداوم مباحث معرفت‌شناسی در تمام دوره‌ها).

انسان از سه ابزار برای کسب معرفت استفاده می‌کند: حس، عقل و شهود. درباره ارزش این راه‌ها و میزان توانایی آن‌ها، همواره میان فیلسوفان بحث و گفت‌وگو بوده است. گروهی به حس و گروهی دیگر به عقل، اهمیت بیشتری داده و هر گروه هم، دلایلی برای مدعای خود آورده‌اند. برخی نیز شهود قلبی را معتبر دانسته‌اند. بنابراین مطابق همین مطالب کتاب می‌توان گفت که گزینه‌های دیگر، هر کدام به یک دیدگاه خاص یا نتیجه‌گیری نادرست اشاره می‌کنند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) بیشتر دانشمندان پیش از سقراط، به شناخت حسی اهمیت می‌دادند و توجه کم‌تری به شناخت عقلی داشتند. هم‌چنین بحث یکی دانستن عقل و وحی و نفی تمایز آن‌ها، بیشتر در دوره اسلامی، محل بحث بوده است.
- (۴) فیلسوفان بر سر ارزش هر سه ابزار (حس، عقل و شهود) بحث کرده‌اند اما این گزینه می‌گوید که در تمام دوره‌ها، همه آن‌ها ارزشمند دانسته شده‌اند. این نادرست است، پس تأکید بر ارزش مطلق و مشترک هر سه ابزار در تمام دوره‌ها، سخن درستی نیست.

درست‌ها:

مناقشات فلاسفه دوره‌های چهارگانه تاریخ فلسفه درباره معرفت‌شناسی و ابزارهای کسب معرفت

- تاریخ فلسفه براساس تحولات فکری و جغرافیایی، به چهار دوره اصلی زیر تقسیم می‌شود:
 - دوره یونان باستان که شامل فیلسوفان پیش از سقراط و بعد از وی، از جمله افلاطون و ارسطو و شاگردان این دو می‌شود.
 - فیلسوفان اروپایی دوره قرون وسطی تا ابتدای رنسانس و آغاز دوره جدید در اروپا
 - دوره شکوفایی فلسفه در جهان اسلام و ایران، با ظهور فیلسوفانی مانند فارابی، ابن‌سینا، ابن‌رشد، شیخ اشراق و ملاصدرا
 - دوره جدید اروپا که از رنسانس با ظهور فیلسوفانی مانند فرانسیس بیکن، دکارت، کانت و هگل آغاز می‌شود و تاکنون ادامه دارد.
- وجه مشترک بین همه این دوره‌ها: تداوم مباحث معرفت‌شناسی و بررسی میزان کارآمدی هر یک از ابزارهای معرفت؛ در تمامی این چهار دوره، بحث‌ها و مباحث مختلفی در خصوص معرفت‌شناسی (ماهیت شناخت) و میزان کارآمدی هر یک از ابزارهای معرفت (حس، عقل و شهود) جریان داشته است. ارزش و میزان توانایی هر یک از سه ابزار اصلی کسب شناخت (معرفت)، همواره موضوع بحث میان فیلسوفان بوده است.
- آشنایی و آگاهی با مباحث معرفت‌شناسی دوره‌های مختلف، شرط تبحر در دانش فلسفه دانسته شده است.

۲/ ۸۲

هراکلیتوس معتقد بود که شناخت حسی، اعتبار دارد و ما وجود حرکت در این جهان را از طریق حس درمی‌یابیم اما پارمنیدس معتقد بود که شناخت حسی به دلیل خطاهایی که گاه در حواس رخ می‌دهد، اعتبار ندارد و نمی‌توان بدان تکیه کرد. به همین جهت، پارمنیدس معتقد بود که حرکت وجود ندارد و همه اشیا در ثبات و پایداری هستند. بنابراین، گزینه (۲)، با تأکید بر «ثبات و پایداری همه اشیا» و زیر سؤال بردن شناخت مبتنی بر تغییر، دیدگاه هراکلیتوس را به طور کامل رد می‌کند و از موضع پارمنیدس دفاع می‌کند، زیرا پارمنیدس، هستی را یکپارچه، تغییرناپذیر و ثابت می‌داندست.

۸۷ ۳

فیلسوفان مسلمان، همگی سه ابزار حس، عقل و قلب را معتبر می‌دانستند، با این تفاوت که برخی از آن‌ها بیشتر دربارهٔ حس و عقل سخن گفته‌اند، برخی به شهود قلبی، توجه ویژه کرده‌اند و برخی نیز میان حس، عقل و قلب و شهود و حیانی، پیوند برقرار ساخته و از هر سه بهره برده‌اند. این در حالی است که ارسطو به «شهود قلبی» یا ابزار «قلب» به عنوان یک منبع مستقل شناخت، باوری نداشت. نظام معرفتی ارسطو بر حس (به عنوان آغازگر) و عقل (به عنوان ابزار استدلال) استوار بود. معرفت شهودی در فلسفه او، جایگاه اساسی ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) فیلسوفان مسلمان معتقدند عقل و حس و نیز شهود و وحی، هر کدام در جایگاه خود، اعتبار دارند و در جای خود می‌توانند ابزاری برای کسب معرفت باشند.
- (۲) فیلسوفان مسلمان از حس، عقل و قلب بهره می‌بردند. ارسطو بر حس و عقل تأکید داشت و ابزار «قلب» (به معنای شهود غیرعقلی) در نظام او، جایگاهی معادل فلسفه مسلمان ندارد. بنابراین، فرض این‌که ارسطو هر سه ابزار را به شکل مسلمانان تأیید می‌کرده، نادرست است.
- (۴) فیلسوفان مسلمان معتقدند معرفت فلسفی متکی بر استدلال عقلی است و بدون آن، فلسفه اساساً وجود ندارد؛ یعنی نمی‌توان صرفاً با اتکا بر تجربه یا شهود قلبی یا وحی، به معرفت فلسفی رسید.

درسنامه

سه ابزار شناخت در فلسفه در جهان اسلام و ایران

وجه اشتراک فیلسوفان مسلمان:

- معتبر دانستن سه ابزار حس، عقل و قلب

وجه اختلاف فیلسوفان مسلمان:

- سخن گفتن بیشتر برخی از فیلسوفان مسلمان دربارهٔ حس و عقل مانند فارابی و ابن‌سینا (رویکرد عقلانی)
 - توجه ویژه برخی از فیلسوفان مسلمان به شهود قلبی مانند سهروردی (رویکرد شهودی)
 - پیوند برقرار کردن میان حس، عقل و شهود و حیانی توسط برخی از فیلسوفان مسلمان مانند ملاصدرا و علامه طباطبائی (رویکرد جامع)
- نتیجه:** فلسفه اسلامی در تکامل خود، از عقل‌گرایی (با فارابی و ابن‌سینا) به سوی شهودگرایی و اشراق (با سهروردی) و در نهایت به یک مکتب جامع به نام حکمت متعالیه (با ملاصدرا) حرکت کرد.

۸۸ ۳

عبارت «ابن‌سینا به طور دقیق، معرفت شهودی را توضیح می‌دهد، اما از ارتباط آن با فلسفه و استدلال‌های فلسفی، سخنی نمی‌گوید» به معنای جدا دانستن قلمرو فلسفه از قلمرو عرفان است؛ یعنی ابن‌سینا می‌پذیرد که معرفت شهودی هست، اما آن را از حوزهٔ فلسفه متمایز می‌سازد. بنابراین گزینهٔ (۳)، تنها گزینه‌ای است که به طور مستقیم از عبارت ابن‌سینا (توضیح شهود در عرفان، اما عدم ارتباطدهی آن با فلسفه یا همان جداسازی قلمرو این دو دانش) استنباط می‌شود.

سؤال بر «تبیین عرفان و توضیح معرفت شهودی در عین قطع ارتباط آن با فلسفه» تمرکز دارد، بنابراین گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) با موضوع سؤال همخوانی ندارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) ابن‌سینا در پی آن نیست که عرفان را پایه‌گذاری کند، بلکه وی تنها به توضیح و تبیین عرفان و معرفت شهودی می‌پردازد.
- (۲) ابن‌سینا، معرفت شهودی را معتبر می‌داند، اما جایگاهش را خارج از فلسفه قرار می‌دهد، نه این‌که اعتبارش را نفی کند.
- (۴) این گزینه اگرچه بخشی از نگرش ابن‌سینا را منعکس می‌کند (اعتبار دادن به عقل و وحی)، اما سؤال دربارهٔ نتیجه‌ای است که از سخن گفتن ابن‌سینا دربارهٔ ارتباط شهود و فلسفه گرفته می‌شود، نه صرفاً بیان نگرش او.

درسنامه

مبنای فکری سوفسطائیان و پروتاگوراس

دیدگاه سوفسطائیان: شکاکیت نسبت به شناخت

- دلیل زیر سؤال بردن امکان شناخت واقعیت: به خاطر اختلاف نظرهای فلاسفه و استفادهٔ سوفسطائیان از مغالطات، اساساً امکان دستیابی به واقعیت را انکار کردند.
- عدم امکان دستیابی به واقعیت: سوفسطائیان مدعی بودند که نه از راه حواس و نه از راه عقل، نمی‌توان به حقیقت دست یافت.
- ما چیزی جز احساس در اختیار نداریم، پس اگر چیزی را حس می‌کنیم، به معنای آن نیست که آن حس، ما را به یک «واقعیت بیرونی» آگاه کرده است.

مبنای فکری پروتاگوراس:

- حقیقت همان چیزی است که حواس هر کس به آن گواهی می‌دهد؛ خواه حواس افراد، یکسان گزارش دهد یا متفاوت.
- حقیقت، امری یکسان نیست و نسبت به هر کسی می‌تواند متفاوت باشد. (حقیقت امری نسبی و وابسته به ادراک فردی است.)
- اشیاء هر طوری که در هر نوبت به نظر من می‌آیند، در آن نوبت، همان‌طور هستند و هر طور که به نظر تو می‌آیند، برای تو نیز همان‌طور هستند.
- از این دیدگاه، نمی‌توان گفت یکی درست می‌بیند و دیگری خطا، چون «درست و نادرست» نیز نسبی است.

۸۶ ۳

افلاطون که به عقل اهمیت می‌داد، عقیده داشت که شناخت عقلی، بسیار مطمئن‌تر از شناخت حسی است و اموری را که عقل درک می‌کند، ارزش برتری دارد. وی شهود قلبی را هم باور داشت و معتقد بود که سقراط، آن عالم برتر را مشاهده کرده است. ارسطو نیز گرچه ادراک حسی را معتبر می‌دانست، اما استدلال کردن را یک کار عقلی معتبر می‌شمرد. به نظر او، عقل می‌تواند به اموری ماورای حس پی ببرد و آنها را اثبات نماید. بنابراین افلاطون، شناخت عقلی را یگانه راه رسیدن به شناخت مطمئن و برتر می‌دانست، در عین حال نیز شهود را باور داشت، در حالی‌که ارسطو هم به اعتبار ادراک حسی و هم به توان استدلال عقلی معتقد بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) افلاطون، شهود قلبی را باور داشت، اما آن را مطمئن‌تر از شناخت عقلی نمی‌دانست.
- (۲) افلاطون معتقد بود عقل می‌تواند «جهانی برتر از جهان طبیعت را بشناسد» (عالم مثُل).
- (۴) افلاطون، شناخت عقلی را «مطمئن‌تر» از شناخت حسی می‌دانست، نه این‌که حس را کاملاً فاقد نقش بداند.

درسنامه

مقایسه دیدگاه‌های افلاطون و ارسطو در باب اعتبار ابزارهای معرفت

دیدگاه افلاطون:

- اهمیت و اولویت دادن به عقل (اموری را که عقل درک می‌کند، ارزش برتری دارد).
- مطمئن‌تر و باارزش‌تر دانستن شناخت عقلی نسبت به شناخت حسی
- باور داشتن به توانایی عقل در شناخت عالم مثُل (جهان برتر از جهان طبیعت = جهان واقعی)
- باور داشتن به شهود

دیدگاه ارسطو:

- توجه به حس و عقل: هم ادراک حسی و هم استدلال عقلی، هر دو معتبرند.
- اهمیت دادن به عقل: استدلال کردن را یک کار عقلی معتبر می‌شمرد.
- توانایی عقل: پی بردن به امور ماورای حس (به نظر او، عقل می‌تواند به اموری ماورای حس پی ببرد و آنها را اثبات نماید).

البته می‌دانیم که معرفت فلسفی متکی بر استدلال عقلی است و بدون آن، فلسفه اساساً وجود ندارد؛ یعنی نمی‌توان صرفاً با اتکا بر تجربه یا شهود قلبی یا وحی به معرفت فلسفی رسید. پس فیلسوفان مسلمان علاوه بر عقل، برای شهود و وحی نیز ارزش معرفتی قائل‌اند؛ هر چند معرفت فلسفی بدون عقل ممکن نیست اما این سخن به این معنا نیست که عقل انسان می‌تواند به تنهایی همه حقایق را کشف کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۲) فلسفه بدون عقل و استدلال عقلی ممکن نیست، بنابراین حتی اگر منبع اولیه، شهود یا وحی باشد، برای تبدیل شدن به فلسفه باید در قالب استدلال عقلی در بیایند و عقلانی تفسیر شوند.

۳) می‌توان با شهود یا وحی به حقیقتی رسید، اما تا وقتی به صورت استدلال عقلی درنیاید، جزء معرفت و حقایق فلسفی به حساب نمی‌آید.

دورستانه

معرفت فلسفی و جایگاه منابع مختلف شناخت در فلسفه اسلامی دوره معاصر

عقل، حس، شهود و وحی، هر کدام در جایگاه خود، معتبر و قابل اعتماد هستند.

هر یک از این منابع می‌توانند به عنوان ابزار کسب معرفت در حیطه خاص خود به کار روند.

معرفت فلسفی به طور خاص و ماهوی، متکی بر استدلال عقلی است.

فلسفه بدون استدلال عقلی اصلاً به عنوان فلسفه وجود نخواهد داشت.

حتی اگر محتوای یک عقیده از راه وحی یا شهود به دست آمده باشد، تا زمانی که در قالب برهان عقلی ارائه و تبیین نشود، جزء معرفت فلسفی محسوب نمی‌شود.

نتیجه: صرف اتکا به تجربه حس، کشف قلبی یا وحی، برای دستیابی به معرفت فلسفی کافی نیست. فلسفه نیازمند فرآیند استدلال و تفکر برهانی است.

روان‌شناسی

۹۱ ۴ بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: به اثر انتقال و استفاده از تجربه گذشته اشاره دارد.

عبارت دوم: به نوع نگاه به مسئله اشاره دارد که در دانشمندان و نظریه‌پردازان متفاوت است و باعث اختراع، اکتشاف و ارائه نظریات توسط آن‌ها می‌شود.

عبارت سوم درست است.

عبارت چهارم: مرحله بعدی ارزیابی راه‌حل، بازبینی و اصلاح راه‌حل است.

دورستانه

مراحل حل مسئله

تشخیص مسئله ← به کارگیری راه‌حل مناسب ← ارزیابی راه‌حل ← بازبینی و اصلاح راه‌حل ← انتخاب راه‌حل‌های جایگزین

مقایسه: تأثیر یادگیری‌های گذشته بر حل مسئله، انتقال نام دارد. نادیده گرفتن حل مسئله برای مدت زمانی مشخص، اثر نهفتگی نام دارد.

۹۲ ۱ مسئله‌هایی که در آن‌ها، تعریف دقیق هدف و شناسایی موقعیت اولیه، راحت‌تر امکان‌پذیر است، از نوع خوب تعریف‌شده هستند، مانند عبارت‌های اول و سوم.

مسائل مربوط به علوم انسانی که دلایل پیچیده و متعدد دارند، از نوع خوب تعریف‌نشده هستند، مانند عبارت‌های دوم، چهارم و پنجم.

دورستانه

• شاخص‌های تقسیم مسائل به دو گروه خوب تعریف‌شده و خوب تعریف‌نشده عبارت‌اند از:

شناسایی موقعیت اولیه - فهرست اقدام‌ها یا راهبردهای در دسترس - تعریف دقیق هدف - امکان تضمین دستیابی یا عدم دستیابی به هدف

دورستانه

ابزارهای شناخت نزد ابن‌سینا

ابن‌سینا و شناخت حسی و عقلی:

هم حس و هم عقل را معتبر می‌دانست.

ابن‌سینا و شناخت و حیانی:

برای شناخت و حیانی، اعتبار خاصی قائل بود و آن را یکی از راه‌های شناخت می‌دانست که اختصاص به پیامبران دارد.

ابن‌سینا و شناخت شهودی:

تبیین‌گاهی به شناخت شهودی دارد.

شناخت شهودی را در تبیین فلسفی خود وارد نمی‌کند.

در کتابی که به تبیین عرفان می‌پردازد، معرفت شهودی را به طور دقیق توضیح می‌دهد.

در همان کتاب، از ارتباط معرفت شهودی با فلسفه و استدلال‌های فلسفی سخنی نمی‌گوید.

نتیجه: ابن‌سینا، وجود معرفت شهودی را انکار نمی‌کند، بلکه آن را در دستگاه فلسفی‌اش به کار نمی‌گیرد.

۸۹ ۱

علامه سید محمدحسین طباطبایی، فیلسوف بزرگ معاصر می‌گوید: «صدرالمآلهین، پایه بحث‌های علمی و فلسفی خود را روی پیوند میان عقل و کشف (شهود) و شرع (وحی و سنت) گذاشت و در راه کشف حقایق الهیات، از مقدمات برهانی و مطالب کشفی (شهودی) و مواد قطعی دینی (آنچه از قرآن و حدیث به دست می‌آید) استفاده نمود. اگرچه ریشه این نظر در کلمات معلم ثانی (ابونصر فارابی)، ابن‌سینا، شیخ اشراق و خواجه نصیر طوسی نیز به چشم می‌خورد، ولی این صدرالمآلهین است که توفیق کامل انجام این مقصد را پیدا کرد» بنابراین می‌توان گفت هر چند فارابی، ابن‌سینا، سهروردی و خواجه نصیر طوسی، قبلاً جوانه‌های این اندیشه را مطرح کرده بودند و در سخنانشان، نشانه‌هایی از پیوند عقل، شهود و وحی دیده می‌شود، اما فقط ملاصدرا توانست این فکر را به طور کامل و منظم، تحقق بخشد و آن را به ساختار فلسفی کامل تبدیل کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲، ۳ و ۴) عبارت سؤال را به نحو مناسب‌تری کامل می‌کنند، زیرا فیلسوفان بزرگ مسلمان قبل از ملاصدرا به صورت پراکنده و ناقص به ارتباط بین عقل، کشف و دین اشاره کرده‌اند، اما آن را به صورت یک سامانه منسجم درنیآورده‌اند.

دورستانه

سفن علامه طباطبایی درباره اندیشه جمع و پیوند میان عقل، شهود و وحی در فلسفه اسلامی

اندیشه هماهنگی و پیوند میان عقل، شهود و وحی پیش از ملاصدرا در آثار فیلسوفان بزرگ اسلامی مانند فارابی، ابن‌سینا، سهروردی و خواجه نصیر طوسی وجود داشته و آن‌ها نیز به نوعی، این رابطه را مطرح کرده‌اند.

این فیلسوفان پیش از ملاصدرا، هر کدام به نوعی به جنبه‌هایی از هماهنگی عقل و شهود یا عقل و دین اشاره کرده‌اند، اما هیچ‌یک نتوانسته‌اند این سه منبع شناخت (برهان، کشف و شرع) را به صورت نظام‌مند و کامل در یک دستگاه فلسفی منسجم تحقق بخشند.

ملاصدرا، نخستین کسی بود که اندیشه هماهنگی و پیوند میان عقل، شهود و وحی را به صورت کامل، منسجم و عملی در دستگاه فلسفی خود تحقق بخشید.

۹۰ ۴

در دوره معاصر، فیلسوفان مسلمان، این نظر علامه طباطبایی را قبول دارند و معتقدند که عقل و حس و نیز شهود و وحی، هر کدام در جایگاه خود اعتبار دارند و در جای خود می‌توانند ابزاری برای کسب معرفت باشند.

۹۷/۱ مرحله‌ای که دانش‌آموز در آن قرار دارد، مرحله دوم حل مسئله یا به کارگیری راه‌حل مناسب است. بنابراین مرحله بعدی آن (مرحله سوم) ارزیابی راه‌حل است که در آن باید نمره‌های بعد و قبل استفاده از روش مطالعه خود را با هم مقایسه کند. از طرف دیگر، مرحله قبلی آن، مرحله اول است که در آن باید مسئله اصلی مشخص شود.

پیرسی سایر گزینه‌ها:

(۲) مرحله اول - مرحله سوم

(۳) مرحله چهارم - مرحله پنجم

(۴) مرحله چهارم - مرحله سوم

۹۸/۴ ناتوانی در حل مسئله، با ناکامی و فشار روانی همراه خواهد بود، روش مهندسی معکوس هم از روش‌های حل مسئله است. - روش خرد کردن، یک روش اکتشافی حل مسئله است، بنابراین زمان‌بر نیست - افرادی که مدام در حالت فشار روانی قرار دارند، روش‌های کارآمد حل مسئله را نمی‌دانند.

پیرسی سایر گزینه‌ها:

(۱) تعریف اثر نهفتگی است - درست - هم ناکامی و هم فشار روانی را به دنبال خواهد داشت.

(۲) درست - وضعیت مطلوب نام دارد - در مسئله برج هانوی، در هر حرکت، تنها یک صفحه حرکت داده می‌شود.

(۳) درست - روش بارش مغزی چهار مرحله دارد - در مسئله برج هانوی، یک صفحه با اندازه بزرگ‌تر نمی‌تواند بر روی صفحه کوچک‌تر قرار گیرد.

دورنگامه

• دو شرط مسئله برج هانوی عبارت‌اند از:

- ۱- در هر حرکت، تنها یک صفحه حرکت داده می‌شود.
- ۲- یک صفحه با اندازه بزرگ‌تر نمی‌تواند بر روی صفحه کوچک‌تر قرار گیرد.

در روش کاهش تفاوت وضعیت موجود با وضعیت مطلوب، به حالت وجود مسئله، وضعیت موجود و به حالت دسترسی به راه‌حل، وضعیت مطلوب می‌گویند.

۹۹/۳ مسئله یعنی عدم دستیابی فوری به یک هدف مشخص به دلیل موانع مشخص یا توجه به امکانات و توانمندی‌های محدود.

دورنگامه

تذکر: حل مسئله به معنای یافتن بهترین راه‌حل برای رسیدن به هدف با توجه به شرایط موجود است.

۱۰۰/۱ شناسایی علل کمبود انگیزه دانش‌آموزان جزء مسائل علوم انسانی است، پس از نوع خوب تعریف نشده است، بنابراین شناسایی موقعیت اولیه در آن دشوار است - نظرخواهی از روش‌های اکتشافی حل مسئله است که دستیابی به راه‌حل مسئله را تضمین نمی‌کند - شکست و ناتوانی در حل مسئله، با ناکامی و فشار روانی همراه خواهد بود.

پیرسی سایر گزینه‌ها:

(۲) تعریف دقیق هدف دشوار است، زیرا از نوع خوب تعریف نشده است - روش اکتشافی است، پس مورد قبول همگان نیست - با ناکامی و فشار روانی مواجه خواهد شد (تعارض مربوط به تصمیم‌گیری است).

(۳) از نوع خوب تعریف نشده است - درست - درست

(۴) مسئله از نوع خوب تعریف نشده است، پس فهرست اقدامات، مشخص و استاندارد نیست - روش حل مسئله اکتشافی است، پس زمان‌بر نیست - با ناکامی و فشار روانی مواجه خواهد شد.

۹۳/۳ روش حل مسئله علی‌یراساس حدس و گمان است، پس اکتشافی محسوب می‌شود که این روش مورد قبول همه نیست.

روش حل مسئله ایمان، روش تحلیلی حل مسئله است، زیرا مبتنی بر نیازسنجی واقعی و قواعد منطقی است، پس با گذشت زمان، اعتبارش متزلزل نمی‌شود.

پیرسی سایر گزینه‌ها:

(۱) روش حل مسئله ایمان، تحلیلی است، پس نیاز به پردازش عمیق اطلاعات دارد. روش حل مسئله علی، اکتشافی است، پس زمان‌بر نیست و محدودیت زمانی ندارد.

(۲) فقط روش حل مسئله علی مبتنی بر احساس و نظر شخصی است و برای ایمان از نوع تحلیلی است.

(۴) فقط روش حل مسئله ایمان که تحلیلی است، دستیابی به راه‌حل مسئله را تضمین می‌کند.

دورنگامه

نکته: از آن‌جا که روش تحلیلی حل مسئله مورد قبول همه است، پس روش اکتشافی مورد قبول همه نیست. همچنین از آن‌جا که روش اکتشافی با گذشت زمان، اعتبارش متزلزل می‌شود، روشی تحلیلی با ثبات است و اعتبارش با گذشت زمان متزلزل نمی‌شود.

۹۲/۲ عبارت اول: راه‌حل‌های مختلف توسط افراد ارائه شده است - مرحله دوم

عبارت دوم: مسئله تعریف شده است - مرحله اول

عبارت سوم: معیار داوری ارائه شده است - مرحله سوم

عبارت چهارم: بهترین راه‌حل ارائه می‌شود - مرحله چهارم

دورنگامه

توجه: روش بارش مغزی، نوعی روش اکتشافی حل مسئله است که در آن از افراد خواسته می‌شود که هر راه‌حلی به ذهنشان می‌رسد را ارائه دهند. واژه «پیشنهاد» نیز به این روش اشاره دارد.

۹۵/۲ روش ذکرشده، روش کاهش تفاوت وضعیت موجود با وضعیت مطلوب است که روش اکتشافی محسوب می‌شود و عمدتاً مبتنی بر احساس و نظر شخصی است.

دورنگامه

تذکر: در روش کاهش تفاوت وضعیت موجود با وضعیت مطلوب، فرد با تغییر وضعیت مکانی اولیه و وضعیت مکانی فعلی، مسئله را روشن‌تر می‌سازد.

توجه: زمان‌بر بودن، نیاز به پردازش عمیق اطلاعات داشتن و از قواعد مشخصی تبعیت کردن از ویژگی‌های روش تحلیلی حل مسئله است.

پیرسی عبارت‌ها:

(۱) نشان‌دهنده روش شروع از آخر یا مهندسی معکوس است که روش شافی حل مسئله به شمار می‌رود.

مسئله برج هانوی مربوط به روش کاهش تفاوت وضعیت موجود با وضعیت ب است.

شنی بر احساس و نظر شخصی است و روش اکتشافی حل مسئله به می‌رود.

، شروع از آخر بیشتر در حل مسائل ریاضی کاربرد دارد.

دورنگامه

(۱) حدس و گمان، شیر یا خط، گل یا پوچ، پرسیدن نظر دیگران و تن براساس احساس و نظر و هر نوع روش مشابه در کنار روش‌های نام برده‌شده در کتاب درسی، همگی روش‌های اکتشافی حل مسوب می‌شوند.